

8/

Harry = Bimelberg

Den store lækaren.

H E M Å T

Illustrerad
Kalender

FÖR ÅR

...1904...

Utgifven af

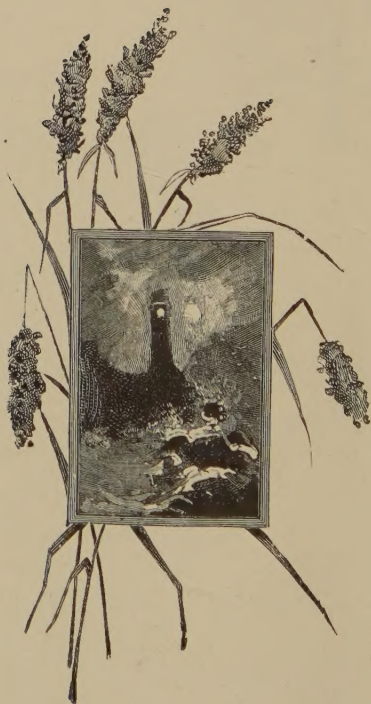
OTTO HÖGFELDT

med bidrag af Betty, E.M. Carlson, D. Marcelius, Eric D—lm,
C. J. Ledin, Lena Sahlström, Axel Fredholm,
Andrew Johnson, m. fl.

TRETTONDE ÅRGÅNGEN

MISSIONS-VÄNNENS EXPEDITION

144 OAK STREET, CHICAGO

Tryckt hos
S. Th. Alnberg,
290-292 Wells St.,
Chicago, Ill.

INNEHÅLL.

	SID.
Den store läkaren. Titelpansch.	
Trohet i det lilla. Plansch	6
God jul. Poem af <i>N. B.</i>	7
Troskamp. Poem af <i>Eric D—lm</i>	9
Stjärnans historia. Af <i>Florence M. Kingsley</i> . Med plansch.....	12
Christmas in Sweden. Med fyra teckningar.....	20
Barndomsminnen och framtidshopp. Af <i>D. Marcelius</i> . Med två planscher.....	22
Svensk-amerikanska minnesmärken. Af <i>O. H.</i> Med plansch.....	26
Bettys stuga på Galgåsen. Plansch	32
Höstblomman. Poem af <i>Betty</i>	33
Ungdomstiden en såningstid. Af <i>E. M. Carlson</i>	36
Lina Sandell. Af <i>O. H.</i> Med porträtt.....	43
Den förföljdes sång. Poem af <i>Axel Fredholm</i>	50
Bilder från Östern. Af <i>O. H.</i> Med åtta planscher.....	51
Små funderingar. Dikter af <i>Anna M. Roo</i> . Med trenne teckningar	62
Prins Bernadotte på missionsresa i Lappland. Plansch...	64
Öfre Norrland. Af <i>C. J. Ledin</i> . Med fem planscher ...	65
Rut, axplockerskan. Poem af <i>O. H.</i> Med plansch	76
Helen Keller. Af <i>Lena Sahlström</i> . Med två porträtt	78
Solljus—Julljus—Evighetsljus. Af <i>Betty</i>	89
Pontius Pilatus. Poem af <i>N. H.</i>	97
Ruiner. Af <i>Eric D—lm</i>	100
Undret. Af <i>Sophie Elkan</i> . Med två planscher.....	111
Nyårsbön. Poem af <i>Ida Granquist</i>	120
Skog-Olle och Johan i vedboden. Af <i>And. Johnson</i>	121
Evighetstörst. Poem af <i>Märta</i>	128

God Jul!

Med vidgadt hjärta och öppen samn
 "God jul" vi önska åt alla:

God jul i det heliga barnets namn,
 Som i dag alla kristna åkalla.

Det finns ej lycka, så mänskligt skön,
 Så jordiskt ringa ej sträfvän,
 Ej sorg, som gråtes så lyst i lön,
 Ej hopp så blandadt med bäfvän,

Att ej Guds son i sin kärleks värld
 Här rum för sträfvän och lycka,
 Här mål för hoppets bäfvande färd
 Och sorgen till hjärtat vill trycka.

All lidens glädje, all lidens nöd
 I honom finna sin mening,

Och jord och himmel och lif och död
I honom vinna förening.

All ädel längtan i människobarn
Han förer till evig fullkomning,
Allvar sanningssplanla, som lynar arm.
Han skänker en himmelsk blomning.

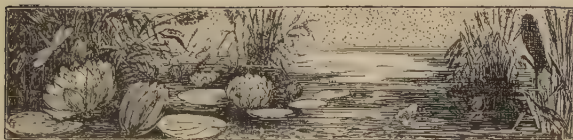
Och allt det onda, som groer i mull,
Af synd och mörker och pina
Han rensar lålig och kärleksfull.
Han gör våra synder till sina.

Och ett blir målet för släktens låg,
Som fram genom seklerna skrida.
Och ett blir hoppet, som när vår håg:
Guds härliga rike vi bida.

Att där till längla och där på tro,
Att därför mödorna bära
Och mista villigt all jordens ro,
Det är hvad Kristus vill lära.

Med stora syner och himmelsk håg
Han komme i dag till alla,
Med hela sitt rike — till hög och låg,
Till alla som honom åkalla!

A. B.

Troskamp.

AF ERIC D—L.M.

Bittert tär mig längtans låga,
Tär på själ, som än är ung,
Och ur tviflens mörker tåga
Grymma tankebilder fram.
Barnatro och enfald vika
För en diktad hjärtekung,
Som gör synd och kärlek lika
Och af ulf ett menlöst lamm.

Men, din tro var dock den bästa
Fast den syntes mig ej nog;
Gärna gar min själ att gästa
Vid din bönekammars dörr.

Gärna vill den lyss till böner,
 Tecka såsom sus i skog,
 Dem du ber för dina söner,
 Dem du bad vid bädden förr.

Mor, du minns när vi till kyrkan
 Gingo ofta hand i hand;
 Det var gudstjänst, det var dyrkan —
 Helig, fridfull, underbar.
 O hur hjärtats känslor svällde,
 Hur det slog i helig brand,
 Där dess djupsta frågor vällde
 Fram och fingo trones svar!

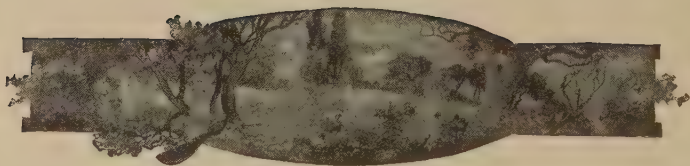
Mor, din tro var dock den bästa,
 Rik på kärlek, full af frid,
 Innerlig och snabb att fästa
 Hjärtat vid det evigt är!
 Mor, din tro var störst och renast,
 Lika varm och öm alltid —
 Kom jag än i natten senast,
 Mötte mig en himmel där.

Jag sen dess har farit vida,
Sökande en bättre tro,
Jag har känt hur tviflen svida,
Sett min helgedom i brand,
Kastats kring på hafvets vågor
Utan frid och utan ro,
tills vid morgonsolens lågor
Jag fann åter lifvets land.

Du må tviflens dimmor vika, —
Mor, din tro är än mig nog;
Skulle den en gång mig svika,
Sviker allt, som heligt är
Mor, din tro är störst och renast
Led mig uti lifvet du!
Kommer jag i natten senast,
Möter mig Guds himmel där!

Stjärnans historia.

AF FLORENCE M. KINGSLEY.

DE dagar, då kejsar Augustus befälde, att all världen skulle skattskrifvas, syntes en ny stjärna öfver den lilla bergsbyn Betlehem, känd under namnet Davids stad. Dit kommo alla af Davids stam för att betala skatt. Och emedan många generationer gått hädan, sedan herdekonungen satt på Israels tron, och emedan romarnes hand lag tung öfver landet, voro de kungliga ättlingarne nu många och fattiga. Under flera dagar hade pilgrimer anländt från alla håll, så att Betlehem var alldeles uppfylld, äfven härberget, och de voro alla släkt. Men glädjen och munterheten bland pilgrimerna var ringa, emedan befallningen om skattskrifning kändes tung och svår.

Härberget var beläget tätt utmed stadsmuren, och Ir, värden, bodde med sin hustru och sitt barn i det lilla tornet öfver porten. Pilgrimerna kommo med sina kameler och åsnor, lastade med kokkärl och sängkläder. Ir begärde en kopparpänning af hvar och en.

Han tillsag äfven, att asnedrifvarne icke fingo tvista med hvarandra, att kamelerna lade sig på de bestämda platserna och att elden sköttes enligt lagen.

* * *

Den lilla klarögda Ruth, världens dotter, såg allt detta och mycket mer, då hon tittade ut genom det lilla fönstret i tornet. Bjällrornas pinglande, djurens mumsande, pisksmällar, de många små eldarnas sprakande, hungriga och trötta barns gråt — allt detta i förening kom hennes hjärta att slå fortare, och på grund af njutning och fruktan drog hon en djup suck. Ruths moder, som kokade lins för kvällsvard, kom att betrakta barnets vanskapliga skuldror. "Du måste stanna inne och icke gå ut förr än dessa dagar äro öfver," sade hon barskt — "kom ihåg hvad jag sagt dig."

"Ja, moder," svarade barnet med én injuk, klingande röst, "jag skall komma ihåg." Därpå vände hon sig bort från fönstret, som ju ingenting annat var än ett litet hål på väggen, och linkade till sin moder. Moderns ögon mörknade af sinnesrörelse, då hon lade sin valkiga hand på barnets hufvud. "Det var en mulåsnas slag, som gjorde detta," sade hon bittert, "och det var vid romarnes intrång för sju år sedan. Ack, det var hög skatt att betala till hedningarna — få sitt barn till en krympling för hela lifvet!"

Flickan log, och hennes leende var såsom solsken på en mörk plats. "Min rygg värker icke mycket," sade hon gladt, "och ibland, då jag betraktar stjärnorna, glömmar jag, att jag är lam." Hon tystnade och slöt sitt ansikte i sin moders kjortel. "Stjärnan

blifver klarare för hvarje natt,” sade hon ifrigt. “Förliden natt sände den ned till min säng långa, långa strålar såsom en silfverstege. Jag tyckte jag skulle vilja klättra på den — högt upp mot himmelen.”

Modern suckade. “Du ser icke ut att kunna klättra mycket, mitt barn,” sade hon sorgset. “Men kom, vi skola söka upp din fader. Maten är färdig och solen går snart ned. Hvarför dröjer han så länge därnere?” Hon tog barnet i sina starka armar och gick varsamt ned för trappan.

* * *

Ir stod i porten och samtalade med en resande. “Men jag säger dig, det finnes icke plats stor nog för en rätta,” sade han ifrigt under häftiga gester. “Jag har sagt det, och tror du att jag eljes skulle neka mottaga din pänning? Har du ingen nära släkting i staden, till hvilken du kan gå?”

Främlingen skakade på hufvudet. Han var en högre, medelålders man med stort helskägg, och han ledde en snöhvít mulåsa, på hvilken satt en kvinna, framåtlutande och trött. “För min del gör det ingenting,” sade han lågstämdt, “men min hustru —” Han kastade i detsamma en blick på Ruths moder, som noga betraktade främlingen med det bleka, men vackra ansiktet.

Den lilla, lama flickan drog i sin moders kjortel. “Oxarna sofva nu under stjärnorna,” hviskade hon. “Halmen i grottan är ren och varm och jag har gjort en bädd där åt mitt hvíta lam —”

Irs hustru ryckte på axlarna och log tvifvelaktigt. “Men hvarför icke?” sade hon till sin man, “om den

hederlige främlingen är villig att ligga öfver natten, där boskapen legat. Det är sannt, att där är rent och väl försedt med kornhalm. Jag skall bringa dit en kopp linsvälling för kvinnan, att hon får äta och vederkveck sig.”

“Jag är belåten,” sade främlingen med sin djupa och allvarliga stämma. Och han lyfte sin trötta hustru från mulasnan. Ruths moder bringade en kopp linsvälling och litet mjölk tillika.

* * *

När lilla Rúth den kvällen lade sig, kom hon att se ut genom det lilla fönstret högt uppe på väggen, genom hvilket den nya, underbara stjärnan blinkat många nätter. “Stjärnan har blifvit mycket klar,” mumlade hon. Hennes långa strålar bröto in i det lilla rummet och tycktes smeka hennes värkande skuldror likt änglahänder. Hon somnade slutligen och drömde om stjärnan, som den natten, den mörkaste af alla, kastade en flod af ljus öfver den lilla staden Betlehem. I drömmen tyckte den lilla krymplingen sig se silfverstrålar fallande ned från himmelens trappor, under det oräkneliga änglar sjöngo: “Ära vare Gud i höjden, och frid på jorden, till människorna ett godt behag.”

På morgonen stod modern öfver sitt barn och förundrade sig öfver leendet på dess ansikte. “Se,” sade hon till sin man, “vår dotter sofver och vet intet om hvad som händt i natt.” När de stora, mörka ögonen öppnades, böjde sig modern ned för att kyssa det lilla hopdragna ansiktet. “Änglarna ha kommit i natt, mitt

lilla barn," hviskade hon, "och fört med sig ett litet barn, som de lagt i krubban bredvid ditt hvita lam."

* * *

Samma dag gick Irs hustru till brunnen efter vatten och hennes barn följde haltande med. Under det hon vände sig till de andra kvinnorna för att tala med dem om herdarnes berättelse och mycket annat underbart, satt barnet vid brunnen. Platsen var sval och stilla. Röda blommor prunkade vid brunnens kant. I ett nu hörde de pinglandet af bjällror och kamelers stötande gång, då i detsamma tre kameler blefvo synliga bakom en dunge af granatäppelträd och acasia, som bortskymde källan från vägen. Flickan blef icke rädd, emedan resande brukade stanna vid brunnen, men de tre män, som stego ned från sina kameler, voro så olika andra främlingar, som druckit ur Davids brunn. Deras kläder och prydnader voro egendomliga och glimmade af mörka ädelstenar. Deras ansikten voro ädla och allvarliga.

"Kan du, lilla barn, säga oss, hvar judarnes konung är född?" fragade en, hvilkens skägg läg öfver bröstet som ett silfvermoln. "Vi hafva följt hans stjärna från Österlandet och hafva kommit för att tillbedja honom."

"Jag vet icke af någon konung," svarade flickan utan rädsla, "men äfven jag har sett stjärnan. Änglar kommo förliden natt, da stjärnan lyste, och lade ett barn i vår krubba. Det ligger där bredvid mitt hvita lam."

Mannen böjde ned hufvudet. "Barnet, stjärnan och lammet!" sade han, under det han triumferande

Den heliga natten.

vände sig till kamraterna. Detta är det heliga tretalet. Vi hafva funnit hvad vi sökt.”

Irs hustru och hennes barn ledsagade främlingarna till platsen, där barnet och modern lågo. Och de tre männen tillbådo barnet med glädje. Och de öppnade sina förråd och framburo åt det skänker — guld, rökelse och myrra. Irs hustru förundrade sig öfver skänkerna, men den lilla ofärdiga flickan betraktade endast barnet, som sof vid sin moders bröst. “Om jag endast kunde hålla honom i mina armar,” tänkte hon, och hennes ögon fuktades af längtan.

* * *

När skatterna voro erlagda till den hedniske kejsarens ämbetsmän, drogo pilgrimerna sina färde, hvar och en till sitt eget land, utom de tre: Josef, Maria och barnet. De stannade i grottan invid härberget. Såsom vanligt lekte den lilla ofärdiga flickan utanför, och det hvita lammet sprang vid hennes sida. Ofta bar hon friskt vatten eller en kopp färsk mjölk till den unga modern, och alltid blickade hon med längtande och tårfyllda ögon på barnet. “Om jag endast finge vidröra hans hand,” suckade hon för sig själf, men vågade icke begära det. “Ack, jag har inga skänker att gifva honom, såsom de tre främlingarna från Österlandet,” tänkte hon sorgset en kväll, sedan hon lagt sig. “Och stjärnan, som nu var i aftagande, kastade sina milda strålar genom fönstret, och de föllo på lammet, som låg och sof vid hennes fötter.

På morgonen vaknade flickan tidigt och hennes ansikte lyste af fröjd. Hon tog det hvita lammet i sin famn och gick med svårighet dit, där barnet sof vid

sin moders bröst. “Jag har kommit,” sade hon ödmjukt, “för att tillbedja honom. Och jag vill gifva honom mitt lam.”

Barnets moder log mot flickan, och blickarna från hennes rena ögon liknade stjärnans strålar. Hon lyfte barnet upp och lade det i flickans armar, som knäböjde vid hennes fötter.

* * *

Icke många dagar därefter syntes en ängel för Josef, varnande honom för konungens onda uppsåt och befallande honom att med barnet och modern fly till Egypten. Så begåfvo de sig åstad alla tre — midt i natten till det fjärran aflägsna landet vid Nilen.

Och stjärnan blef dunkel och försvann till sist från himmelen öfver Betlehem. Men världens dotter växte rak och stark och skön såsom de unga mandelträden. Och alla, som sågo henne, förundrade sig öfver att hon varit en krympling.

“Det var den underbara stjärnans ljus,” sade Irs hustru. Men den lilla flickan visste, att det var vidrörandet af det välsignade Kristusbarnet, som hon en gång slöt intill sitt bröst.

A flock of crows a caucus held
 Upon a certain day,
 And talked of many a sober theme,
 In sober, serious way.

They touched on corn, on growing crops,
 They praised the plough and hoe;
 And bolder ones of scarecrows spoke
 With bated breath and low.

At length, a crow advanced in years,
 His speech a feeble caw,
 Arose to tell of things that he
 In foreign countries saw.

“One Christmas day I chanced to be
 In Sweden,” quoth the bird;
 “And ’twas the coldest winter wind
 That e’er my feathers stirred.”

“My mate was ill and could not fly,
 And, anxious at her plight,
 I pondered where to seek her food
 Through all the bitter night.”

“The morning broke on icy trees,
 And fields a-drift with snow,
 And hoarse with hunger, faint with cold
 I scarce knew where to go.”

“Beyond the wood a farmhouse stood,
And there at length I flew,
Hoping to find a seed or crumb
To feed my mate so true.”

“Weary, I flapped above the roof,
When, what my eyes should greet,
But, fixed to gable, door and gate,
Great sheaves of golden wheat!”

“Behind the shining windowpanes,
Stood children all a-row,
And happy voices eager cried,
‘Bright Christmas! Master Crow!’”

“O, blessings on those kindly folk
At Christmas evermore,
And blest be all that feed the birds
On Sweden’s rocky shore!”

He ceased. A chorus loud arose
From birds both far and near;
“Ah! would the children in this land
Provide such Christmas cheer!”

Barndomsminnen och framtidshopp.

AF D. MARCELIUS.

“Till flydda tider återgår
Min tanke än så gärna,
Mig vinkar från förflutna år
Så mången vänlig stjärna.”

LAND dessa minnen, som likt vänliga stjärnor tindra genom tidens dunkel, är konfirmationsläsningen ett — den högtidliga period i lifvets leende morgontimmar, då man “läste för prästen”, då hjärtat var gladt och munnen log, då känslan sjöng och fantasien lekte i oskyldig yra, och man med sorglös tillförsikt beredde sig att framträda på lifvets arena.

Det är mycket, som händt sedan dess: vi ha förrirrat oss i världens labyrinter, isande nordanvindar ha farit fram öfver sköflade nejder och grusade förhoppningar, och pröfningarnes allvar har stämplat vårt anlete. Men ännu lefver det gamla ungdomsminnet i var själ. Vi älska att lefva om det igen i tankarne, då arbetsdagens id är öfver och sol går ned. Då mjukna ansiktsdragen, och ögat får en mildare glans. Hjärtat kännes så underligt vekt, och långa, smekande mollackorder dallra fram öfver känslornas colsharpa. O, du min sälla, väna barndomstid, är du då för evigt förlo-rad? Hvart ha dagarne svunnit, som syntes oändliga, utsikterna öfver solbeglänsta nejder, som icke hade

Konfirmationsläsning.

någon gräns? Har lifsglädjen slocknat och hoppet domnat för att aldrig vakna mer? Kommer den aldrig igen, den rena barndomsfriden?

Jo, det lefver i min själ en aning om alltings pånyttfödelse, om gryningen af en morgon till ett nytt lif. Det ligger på djupet af mitt innersta väsen en osläcklig förvissning om att en gång blifva barn igen. Har du hört rösterna, som i stilla stunder hviska om ett nyvaknande lif, då slumrande förhoppningar skola resa sig ur sina grafvar, då glädjens blomster slå ut i evig blomning, då fridens palmer susa och solen ler? Böj dig i heligt allvar inför Guds mysteriska skaparemak — det är lifvets mysterium! Ty den kommer, den tid, du anar, det skall födas, det lif, som gror i jordens mörker. Du kände dess försmak i barnaglädjen; det var morgonrodnaden af denna dag, som skimrade för oskyldiga, undrande barnaögon. Du utsträckte din hand — och den slocknade och försvann bakom förgängelsens skuggor. Men detta förgängliga skall ikläda sig oförgänglighet. Det kommer en uppståndelsedag — en uppståndelse till evigt lif, evig vår, evig barnafröjd. Då behöfver ingen frusen ålderdom sola sig i slocknande barndomsminnens glöd, där trifves ingen återblick. Nej, ständigt framåt, evigt uppåt! Ty detta lif har intet slut, denna vår står i evig blom, denna barnafrid består. — — — — —

Det om detta lif den senare taflan talar: det fullkomliga, mognade evighetslif, som med ett skimmer af profetisk förhoppning öfvergöt vår lyckliga, solbeglänsta barndomsdag. Genom grafvens mörker går vägen till lifvet, till ljuset! Lifvet segrar! Ljuset regerar!

..Han är icke här; han är uppstånden..

Svensk-amerikanska minnes- märken.

ED verklig rörelse var det jag förliden höst i sällskap med pastor C. W. Holm besökte den gamla svenska kyrkan i Philadelphia. Detta åldriga tempel står där såsom ett våltaligt minnesmärke af de första svensk-amerikanarnes behof af andlig uppbyggelse och stråfvån att bibehålla svensk gudsdyrkan ibland sig. Då jag gick omkring och läste minnesrunorna på väggarne samt inskrifterna å marmorstenarne i golfvet, hvarunder de gamla prästerna hvila efter sitt arbete; då den nuvarande pastorn tog fram och visade oss den gamla svenska församlingsboken och den stora bibeln från Karl XII:s tid; då jag på den å orgellåktarens framsida afbildade öppna bibeln läste på gammalsvenska: *Thet folket, som i mörkret wandrar, seer ett stort lius, och öfwer them, som boo i mörko lande, skin det klarliga* — vid allt detta kunde jag knappast återhålla mina känslor. Och då jag sedan gick omkring bland de många grafvårdarne där utanför och läste namnen på de gamla församlings-

medlemmarne, som generation efter generation hvila där, sedan de i nära 200 år uppehållit svensk verksamhet i Amerika, så kunde jag icke annat än för mig själf

Gamla svenska kyrkan i Philadelphia.

framställa den frågan: "Huru länge skola våra efterkommande uppehålla svensk verksamhet i detta land, och huru skola de minnesmärken, som vi lämna efter oss, se ut 200 år härefter?"

* * *

Det var hos hjältekonungen Gustaf II Adolf som tanken att bilda en svensk koloni i nya världen först väcktes. Amerika hade upptäckts före år 1500, men det dröjde ett helt århundrade, innan någon kolonisationsplan lyckades. Reformationen, som väckte så mycket annat till lif, fick nu äfven främja kolonisationsväsendet. För de förföljde protestanterna framstod nämligen det nya landet såsom en tillflyktsort, där de kunde få "sitta i ro under sina egna vinträd." För protestanternas store hjälte låg nog äfven den tanken bakom; men hos honom hägrade äfven en *missions-tanke*. Gustaf Adolf ville genom sitt folk sända evangelium till hedningarne, på samma gång han äfven hade politiska afsikter och handelsintressen. Men denna sin älsklingsplan skulle han ej få utföra. Den upptogs dock efter hans död af drottning Kristina och hans gamle kansler Oxenstjerna. Ett skepp med namnet *Kalmar Nyckel* utrustades och ankom hit vid pass år 1637.

Då de svenska kolonisterna landstego, föllo de på knä och tackade Gud och bådö samt sjöngo: "Vår Gud är oss en väldig borg." Genom köp erhöilo de af indianerna ett landområde utmed Delaware-floden, där de strax började anläggandet af en koloni, som de kallade *Nya Sverige*. Flera skepp ankommo sedan med nya utvandrare. God ordning och tukt uppehölls i den nya kolonien, och år 1646 byggdes den första kyrkan, som invigdes af magister Campanius, en af koloniens första präster. Han undervisade också indianerna i kristendomens hufvudsanningar samt öfversatte till deras språk Luthers Lilla Katekes. De mottogo

med glädje den nya förkunnelsen och stodo sedan hela tiden i ett mycket godt förhållande till svenskarne, som de kallade för "sina bröder från snölandet."

Kolonien tillväxte och tvenne nya kyrkor byggdes. Den ena af dessa, som stod på den plats, där kyrkan i Philadelphia nu står, var ett blockhus, som först tjänade både till fästning och kyrka. Hvad som särskildt utmärkte svenskarne framför deras grannar holländarne, som slagit sig ned på andra sidan floden, var deras gamla fromhet och behof af evangeli predikan. Så länge de stodo i nära förbindelse med moderlandet och erhöllo präster och andliga skrifter därifrån var ock allting godt i detta hänseende. Men så kom där en mörk tid, då Sverige var inveckladt i krig och svårigheter och ej kunde tänka på eller bistå sina barn i Nya världen. Sällan fingo de höra något hemifrån, och den ende präst, som de nu hade kvar, "var gammal och vanför." Församlingen "råkade i ödesmål," och det såg mörkt ut. "Ingen ordning, ingen fruktan var bland folket. Det var tid att Gud skulle hjälpa, ty människors hjälp var ute," heter det i en gammal berättelse. Hela kolonien hade ock nu fallit först i holländarnes och sedan i engelsmännens händer, och William Penn hade börjat uppbygga staden Philadelphia på den plats, där våra landsmän först brutit mark. Men svenskarnes största nöd var dock den andliga — de hungrade efter Guds ord. Deras enda präst var nu död, och han hade de sista nio åren af sin verksamhet varit blind. Nu kunde de blott samlas och läsa böner och psalmer samt någon predikan i en postilla. Under

tiden skrefvo de än till Sverige, än till Holland efter präst, men ingen präst kom.

När nöden är som störst är hjälpen ofta närmast. Det fingo de nu erfara. En ung svensk man, som var på besök i Amerika, hade kommit ned till dem och lärt känna deras ställning. Vid dennes återkomst till Sverige hade han berättat, att han därute i Nya världen funnit "några gamla svenskar i godt lekamligt tillstånd," men i stor brist på andlig ledning. En gudfruktig postmästare i Göteborg, som hört denna berättelse, tog sig nu deras sak an, skref till dem och uppmuntrade dem att hålla ut i det, som tillhörde deras "eviga välfärd," samt bad dem tala om, hvad de behöfde. Han hade framlagt deras sak för den dåvarande konungen, Karl XI, som tagit stort intresse i deras ställning. Då de gamle svenskarne erhöillo detta bref, blefvo de mycket glada. Deras svar därpå är synnerligen rörande. De begärde att tvenne präster skulle sändas till dem, och de bådo "*att desse prästmän må vara sådane, som föra ett sedugt och nygtert lefwerne, så att wi och vår ungdom genom deras Gudliga wandels exempel må ock föra ett Gudeligt och Gudi behageligt lefwerne.*" De bådo äfven att biblar, postillor, andliga betraktelser, psalmböcker, katekeser och abc-böcker skulle sändas dem.

Men det gick ej fort på den tiden. Deras bref var dateradt den 31 maj 1693, men först tre år senare blefvo de utlofvade prästerna afsända. De voro tre till antalet — Rudman, Björk och Aurén. År 1697 kommo de fram och mottogos på det hjärtligaste i den svenska kolonien, som då räknade 1,200 personer. De funno

tillståndet bland svenskarne bättre än de hade väntat. I hela kolonien funnos endast *tre* svenska böcker, men likväl kunde nästan alla läsa. Böckerna hade ständigt gått i lån från den ena familjen till den andra.

Här funno nu de ankomna prästerna ett lofvande arbetsfält. Folket mottog dem nära nog som änglar, sända från himmelen, och de skrefvo hem och sade, "att det finns ingen plats i världen, där en präst kan vara så lycklig och så älskad som i detta land." Men de fingo ock mycket att göra. Allt låg i lägervall. Kyrkorna voro förfallna, och nya måste byggas. Då kyrkan i Wicacoa — den som vi här meddelat en bild af — skulle byggas, blef det en långvarig tvist om platsen, så att Rudman, som var pastor där, slutligen måste lämna dem. Då kom Björk dit och predikade öfver texten: "Jesus gråter öfver Jerusalem," hvilket hade en kraftig verkan. Rudman kallades tillbaka, och kyrkan vardt byggd. Hon invigdes år 1700. En annan hade året förut invigts vid Kristina, det nuvarande Wilmington. Med trohet och nit fortsatte dessa lärare att predika, och stora skaror samlades. Ljuset började åter lysa. I öfver 130 år höll kyrkan i hemlandet på och sände lärare hit ut. Den siste, N. Collin, dog 1831 i sitt åttiosjunde år efter en välsignelserik lefnad. Då hade svenska språket försvunnit, men ännu i dag räkna många af Philadelphias förnämsta familjer med stolthet sina anor från de forna kolonisterna från nordanland.

O. H.

Bettys stuga på Galgåsen.

VI införa här ofvan en bild af författarinnan Betty Jansons lilla hem på den s. k. Galgåsen i Åmål. Hon har nu i så många år skrivit poem och berättelser för "Hemat," att det säkert skall glädja våra läsare att få se hennes "lilla vrå," hvarom hon i poemet "Galgåsen" skrivit:

Du sköna Galgås med ditt hemska namn —
 En vildmark och en blomsterpark tillika —
 Som jämnlik sträcker ut din vida famn
 Mot kojans barn såväl som mot de rika,
 Du visat sångmön ock sin lilla vrå
 Bland dina lunder, dina klippor grå.

Författarinnan synes ock själf där vid sitt kära hem. Mätte hon där länge få lefva och verka och sprida sin poetiska doft, äfven om hon med åren skulle få likna sig vid en bleknad "höstblomma," hvarom hon i följande poem så skönt kväder!

Höstblomman.

AF BETTY.

Sfäders lefnadsströfta blomma, —
Solen är ej mer densamma —
Tiden afkylt, som hos andra,
Sommardagens värma flamma.
Ack, du drömde om en sommar,
Sländigt ljus, med dosl' och sägning,
Men det var blott illusioner,
Blott en trolös ökenhägning...

Hvarför dragas dina blickar
Trånfullt ännu mot det höga?
Möter dig en flyktig solblick,
Kyligt, liknöjdt är dess öga...
Vänta aldrig att dess värma
Mer ditt lif skall genomströmma,
Det är höst... och döden lär dig
Hog att glömmas... och att glömmas...

Ej som andra vill jag trösta
 Med, att' vår skall åter komma,
 Då för solens varma öga
 Du skall åter le och blomma;
 Ack — hvar ljus och solig vartid
 Rostar höst uti sitt' sköte,
 Och på nytt du får med smärta
 Dödsprocessen gå till möte...

Lifvet, som den varma vårsel
 Väckande i blomman gjuler,
 Bär sitt' dödsfrö dock inom sig
 Och i höstkväll ögat' sluter.
 Men i döden groor ett' lifsfrö
 Som sin boja snart skall lossa,
 Och med omotståndlig styrka
 Dödens hårda fjältrar krossa.

Vet' du allt' det' blir en sommar
 Hvarpå ingen höst skall följa;
 Profetian såg dess gryning
 Spegla sig i tidens bölja;
 Nyfödd jord och nya himlar
 Skimra där i morgonlysning...
 Där skall lifvet' föda lifvet',
 Utan någon dödens rysning...

"Där en salnad ros skall blomma,"
 För att aldrig vissna mera.
 I ett evigt sommarsolsken
 Skall hon evigt vegetera.
 Hennes doft skall ej förflyktas,
 Hennes fägring icke blekna,
 Ingen frost med dödens mörker
 Hennes skära kind skall täckna.

Luta då ditt tyngda hufvud,
 Stäckars lefnadsströffa blomma,
 Emot dödens källa hjerta;
 Du skall där till hvila komma.
 Stilla sjung i smärtlös dväla!
 Medan bruten lifskraft domnar,
 Sångmön sjunga vill din våggsång.
 Tills från lifvets kval du somnar.

"Sof i-ro till dess att lifvets
 Nya morgonsol skall brinna!
 Du skall vakna vid dess värma;
 Hon sin ros skall återfinna...
 Göm ditt dödskeval djupt i mullen,
 Stäckars lefnadsströffa blomma,
 Dröm om solen, tills en evig
 Sommar öfver dig skall komma!"

Ungdomstiden en sårningstid.

AF E. M. CARLSON.

"En sårningsman gick ut till att
så sin säd." JESUS.

"Hvad en människa sår, det skall
hon ock skörda." PAULUS.

ARET har sin vår tid, och människan har sin ungdomstid. Det är viktigt för landtmannen att väl använda den ljusa vår tiden, och frikostigt så ädel säd för att få god skörd när hösten kommer. På en god eller dålig skörd beror huruvida andra förhållanden skola blifva goda eller dåliga för honom och andra. Det är än viktigare för människan att väl använda ungdomstiden, och genom nobla gärningar, goda vanor och en ren karaktär, så ädel säd på lifvets åker. Hennes lefnads verksamhet, hennes inflytande öfver andra, hennes minne efter hennes bortgång, hennes personliga skörd och vinst af lifvet — allt beror på huru hon använde den korta men gyllne ungdomstiden. Våren kommer med famnen full af solsken och regn, växkraft och lif, men från den försumlige och late skyndar han bort med höstens skörd. Och hos den ungdom som icke sår ädel säd i ungdomens vår, sår

djäfvlén ogräs. Ungdomstidens förvillelser och synder mogna i en förfärlig skörd af tistlar och törnen, som de under sorg och lidande måste berga in i lifvets höst.

“Ty hvad en människa sår, det skall hon ock skörda.”

“En såningsman gick ut till att så sin säd.” En sådan såningsman är ungdomen, och ungdomstid är såningstid. Men har du sett riktigt efter hvad det är för slags säd du har i din skäppa? “Sår du den god eller sår du den ond,” frågar sångaren. Skörden blir af samma slag som utsädet. Så därför bara den bästa säd. Och skörden blir större än sådden. Så därför frikostigt och rikligt. Faller än somligt på vägen eller på den stembundna marken, så faller dock somligt i god jord och bringar dig skörd.

Så lydnad och ömhet, tillgifvenhet och villig tjänst i förhållande till dina närmaste. Det är en sådd, öfver hvilken Guds löften om välgång och välsignelse skina. Och sedan du icke längre har kvar dina föräldrar i detta lifvet, skall det medvetandet, att du var en god son eller dotter, bringa dig skörd af hugsvalelse hvarje gång minnet för dig tillbaka till barndomshemmet, och de gamla kära gestalterna sväfva för din inre syn. En kvinna sade en gång, att hon var villig att gifva allt för att få se sin moder vakna ur mullen och säga bara de orden: “Jag förlåter dig, mitt barn.” Så känna många det, och sådana känslor äro dåligt utsädes skörd. Vid ett sågverk i Michigan firade en svensk yngling sin juldag med att supa och slåss. Han fick därunder ett knifstygn, som ändade hans lif. På långa tider hade han icke skrivit till sina föräldrar bortom hafvet. Kamrater hjälpte honom att med egen hand skriva hem de

orden: "Förlåt, mor och far. Farväl." Och medan hans blod rann bort ropade han i yrseln på sin moder, att hon skulle förlåta honom. Olydnadens och otacksamhetens törnen mogna med åren, och sorgsen måste du då ut med lien och berga den usla skörden. En mördare ritade en galge på väggen i sin dystra cell, som var hans sista hemvist på jorden. Han ritade fyra trappsteg upp till den, och på det första skref han: "Olydnad mot föräldrar." Han sådde olydnad, och skördade brott, vanära och död. Jakob bedrog sin fader och stal ifrån sin broder, och under många år måste han skörda förlust och lidande härför. Såsom han talade osanning för sin fader, så talade hans söner osanning för honom. Hans ungdomstids utsäde mognade, och han måste skörda med nöd. Var god emot de dina. Låt dem ofta höra af dig. Det kommer igen. "Skrif till de dina i kväll." En gammal moder nära Jönköping hade på länge ingenting hört från sina barn i Amerika. Hon sörjde så häröfver, att hon blef sjuk. Ändtligen fick hon bref från dem. Och under hjärtlig glädje sade hon då: "Dä va för mer för me, än om de gett me hela apeteket i stan." I allt ditt förhållande till de dina låt sångarens ord klinga för ditt hjärta: "Så ut din kärleks säd ty en skörd dig förestår."

Så i vänlighet, hjälpsamhet och uppooffring för andra. Det är ädel säd på ett stort fält, som oftast bär rikliga skördar. En fattig gosse delade sin brödbit med en fattig flicka, som var hungrigare än han. Hon blef vid den tiden upptagen som barn af en rik gammal fröken. Men hon uppehöll sin bekantskap med

den fattige vännen. Och när hon vid fostermoderns död fick dennas penningar, delade hon med sig åt honom så att han kunde fortsätta och avsluta sina då började studier. Därefter gifte de sig med hvarandra, och ännu på bröllopsdagen tackade den lyckliga bruden för brödbiten, som han delade med den hungriga tiggarflickan för så länge sedan. Den gossen kastade ut ett ädelt korn af medlidande och hjälpsamhet, som bar hundrafaldigt med åren. En flicka i New York, hvars moder var sjuk och fattig, fick ofta af en vänlig köpman hvad hon och modern behöfde. Tvingad af oro för sitt barns framtid talade modern om för köpmannen förrän hon dog, att hon var dotter i ett rikt hem. Hon hade gift sig med en stackare emot de sinas vilja, och blifvit lämnad af dem. Köpmannen styrde om att de fingo reda på det stackars barnet. Åren gingo; hon gifte sig och fick själf ett godt hem. Men lyckans vindkast växla. Köpmannen kastades i fattigdom, och såsom fruktmånglare stod han vid ett gathörn i vägen för en skenande häst, och skadad måste han föras till hospital. Ett par ord om olyckan och några drag ur hans skiftande lefnad lästes i tidningen af den fordom fattiga flickan, som nu blifvit en god och lycklig kvinna, och hon igenkände i den gamle fattige mannen sin forne hjälpare. Hon sökte upp honom, förde honom till sitt hem och lärde sina barn kalla honom morfar. Och hos henne, som han första gången såg som en tiggarflicka på trappan till sitt hem och som han då icke körde ohulpen bort, fick han nu på gamla dagar bo i solsken och ro. Han sådde mat och kläder i en nödens boning, och när hans höst kom med förlust och nöd, skördade

han ett hem med öfvernog för hvarje behof. Så vänlighet och medlidande, hjälpsamhet och kärlek, där du går din väg fram genom lifvets vår. Och så frikostigt, strö ut med båda händerna. Gud skall låta sitt solsken och sitt regn falla öfver den sådden, och i höstens tid skall du med glädje få berga in den rika skörden. "Släpp ditt bröd i sjön, ty nog får du det tillbaka i tidens längd. Gif med dig däraf åt sju, ja åt åtta, ty du vet icke hvad ondt kan hända dig på jorden."

Men det gifves ett annat fält, där människan sår sin säd i ungdomstiden. Det fältet är människan själf, hennes tankar, vilja och karaktär, hennes rika och underbara sjäslif. Den som på det fältet "sår i köttet, han skall af köttet skörda förgängelse, men den som sår i Anden, han skall af Anden skörda evigt lif." Så därför sådant som renar och helgar din tankevärld och din fantasi, som adlar och fostrar din vilja att lefva ett "tuktigt, rättfärdigt och gudeligt lif i denna världen." Håll dig med endast god läsning, och låt den förfärliga strömmen af tvetydig och dålig litteratur gå förbi dig. Deras skara är stor, som genom dålig läsning kommit in i dårskaper och synder, hvilkas fördärfvande inflytande sträckt sig öfver återstoden af deras lif. Och om du också icke går förlorad därvid, så har du dock kastat ut ogräsfrön, hvilka din fallna natur skall vattna och bringa till mognad. Den kristne författaren James säger, att han i sin ungdom läste en stund i en dålig bok, som så besmittade honom, att han ännu i ålderdomen led af det. Var uppriktigt rädd för danser och skådespel, bilder och målningar, som kunna såra din sedliga känsla. Sådant där fastnar nära nog outplån-

ligt i ditt sjäslif, och på fantasiens duk återkomma sedan dessa bilder och scener i ett bedårande ljus. Och endast Gud, som känner hvar de vilsna och fallna vandra och hvad de lida, vet om de många rena och goda ynglingar och jungfrur, hvilka sedermera gått för att på närmare håll taga reda på saken, som bringat dem en skörd af förbannelse i lifvet. Det ligger något kallt och obevekligt i skaldens utsaga, att "år få gälda hvad stunden brutit." Icke ens förlåtelse och försö- ning i Frälsarens renande blod gör slut på det i denna tiden, eller hindrar den hemska skörden att mogna i förgängelse och ruin för kroppen. Och jag kan icke undgå att tycka, att äfven de stora mästarne bland bildhuggare och artister synda grufligt mot ungdoms- skaran i världen. Den nuditets som möter en i deras konstverk, väcker sofvande björnar i ungdomens bo. Gud var god när han sydde kläder åt de syndiga män- niskorna, och lärde dem att skylla sin nakenhet för hvarandra. Den fingervisningen borde de sköna kon- sterna följa för att mest och bäst tjäna människorna, och väcka deras trånad efter det oförgängligt sköna, det eviga lifvet hos Gud i en verld, där ingen förförelse och ingen synd och inga fallna finnas mer.

Det är med sorg och pina man ser statistiker upp- gifva, att omkring 75 tusen drinkare och omkring 60 tusen fallna kvinnor årligen dö i sina synder i vårt land. Lika många unga män taga årligen sin första sup, och lika många unga kvinnor taga årligen sitt första steg mot lastens nästen, ty dessa olycksaliga siff- ror växa med åren. Och det förfärande är detta, att en mycket stor procent af dessa unga män och kvinnor

komma från söndagsskolor och hem, som statistiken räknar för kristna. Det är sådden af dålig läsning, dåliga förströelser, dåliga sällskap och dåliga vanor, som mogna i denna förtviflade skörd af dryckenskap och osedlighet och ett förfeladt lif på jorden. Och fasar du för att en gång skörda i skam och förnedring, i kval och ve, i en nedbruten hälsa och ett fläckadt namn, i hopplöshet och förtappelse, så fyll din såskäppa med "hvad *sant* är, hvad *värdigt*, hvad *rätt*, hvad *rent*, hvad *älskeligt*, hvad som *ljuder väl*, hvad som är *dygdigt*, hvad som är *lofvärdt*," enligt apostelen Pauli ord till dem, som vilja hafva Gud med sig i lifvets växlande skiften.

Ack du glada och rena ungdom, som läser detta bidrag till "Hemåt," jag bönfaller inför din friska och rosiga gestalt, att du må så endast ädel säd åt alla håll i ditt lif på jorden. Måste du stundom så under försakelse, tårar och strid, så likväl din ädlaste säd i ditt förhållande till de dina och medmänniskorna, din kropp och din Gud och din evighet. Ty skördetiden kommer. Och då bergar du in alldeles sådant, som du sådde en gång. Du bara bergar in mer, än du sådde. "Så ut din säd om morgonen och håll icke din hand tillbaka om aftonen, ty du vet icke hvilketdera som lyckas bäst." Men: "O säg hvad det blifver för skörd?"

"Vet att för dig sina önskningar sända
Väntande skaror och följa din banas
Växlande öden med orolig själ.
Ty hvad som stort skall för seklerna hända,
Hvad genialiskt skall verkas och danas,
Blott från de unga det kommer likväl."

Lina Sandell.

FÖR HEMÅT AF O. H.

SNART ett halft sekel ha Lina Sandells sånger sjungits af det svenska Sion. De ha ljudit i slott och koja, vid hemmets härd och på de stora missionsmötena. Deras toner ha klingat i stad

och på land, och i sjukhus ha de bringat ljus och hopp åt de lidandes hjärtan. Svenska sjömän ha stämt in i dessa hemlandstoner, där de varit samlade till julfester och andra högtidsstunder i främmande hamnar. Midt i hednavärlden ha våra missionärer sjungit dem, sig själfva till tröst och vederkvickelse, samt lärt hedningarne att sjunga dem på deras språk. Och här i den stora västern ha de sjungits af våra landsmän under det hårda arbetet i deras nybyggen och vid uppbyggelsestunderna i deras kyrkor och missionshus.

Man har i dessa sånger besjungit tidens och evighetens största och skönaste ämnen. Själens ömnaste strängar ha berörts af dessa toner, och man har i dem funnit uttryck för sin andes djupaste trängtan. De ha ljudit allvarligt väckande och innerligt inbjudande, såsom: "Skall du komma till det rum Jesus dig

beredt?"; "Ofta i kvällens tystaste timma hör jag hur Herren nalkas mitt tjäll"; "Den port är trång och smal den stig som till Guds rike bär"; "Lefver du det nya lifvet uti Jesu Kristi tro?" o. s. v. Om de troendes trygghet, frid och glädje i Gud har Lina Sandell sjungit såsom endast den i sanning lyckliga och frigjorda själen kan sjunga. "Tryggare kan ingen vara än Guds lilla barnaskara"; "Blott en dag, ett ögonblick i sänder"; "Vid Jesu hjärta där är lugnt trots stormarne på jorden"; "Är det sannt, att Jesus är min broder?"; "O, hvad är väl all fröjd på jorden mot en droppe af Jesu frid!" Dessa äro exempel härpå.

Hennes bönesånger äro sköna uttryck af en innerlig längtan efter Gud. "Herre, mitt hjärta längtar i stillhet till dig"; "Jesus, låt din rädda dufva åter hvila ut hos dig." Så kväder hon. Sina mörka stunder i lifvet har hon besjungit i den underbart poetiska sången:

Så länge det är dag jag kan ej se
De blida stjärnor små på fästet höga,
Men blir det natt, hur skönt då tindra de
Som vore hvar och en ett Herrens öga. O. s. v.

Hon låter också tidens pröfningar och mörker städse upplysas af salighetens hopp, såsom i denna trösterika:

Hos Gud är idel glädje,
Här trycker mången nöd.
Här får jag ofta sucka
Och äta tårars bröd.
Här blandas fröjd och smärta
För Herrens Jesu brud,
Men där skall så ej vara,
Ty glädjen bor hos Gud. O. s. v.

Hemåt, hemåt har hennes längtan sträckt sig.

“Hem, hem, mitt kära hem;
Ej finns en plats på jorden
Så skön *som du*, mitt hem.”

Då L. S. besjungit detta hem, har hennes tunga blifvit riktigt jublande:

Detta hem är så skönt, och i tron jag det ser,
Och min Jesus det själf åt mig vann;
Ingen natt, ingen död skola möta mig mer,
Sedan lifvet i honom jag fann,
Ty han själf är det eviga lifvet.

O hvad sångare där, o hvad harpor, hvad fröjd,
På de gator af klaraste guld
I de saligas hem på den soliga höjd,
Där min Jesus mig möter så huld,
Att mig kröna med seger och ära.

Men ofta har väntanstiden blifvit henne lång, och hennes hemlandssånger ha tonat ut i en djup, innerlig trånad. Huru gripande i sin evighetsträngtan är icke den ofta sjungna:

Herre, fördölj ej ditt ansikte för mig.
Trösta mig åter, välsigna mig, hör mig!
O, du min trofaste, dyre förlossare,
Kommer du ej snart, kommer du ej snart?

Nu har också hennes “trofaste, dyre förlossare” kommit och kallat henne hem. Hon, som gifvit åt vårt folk dessa klenoder af andlig poesi och sång, är icke mer på jorden.

Carolina Vilhelmina Sandell föddes den 3 oktober 1832 i Fröderyds socken i Småland. Hennes fader var kontraktsprosten Jonas Sandell, en begåfvad och nitisk prästman, som i midten af senaste århundradet fick vara med och förbereda de för vårt gamla fädernesland så betydelsefulla andliga rörelserna. I sådant

Lina Sandell.

hem och under sådana tider fostrades den blifvande skaldinnan, hvar under hon själf genomgick den kris, i hvilken Gud uppenbarar sig för den enskilde och låter honom inträda liksom i en ny värld, ett nådens och sanningens rike. Öfver hennes barndom låg trycket af en långvarig sjukdom, som

hotade att fjättra henne vid bädden för beständigt, men viss om bönhörelsen kunde hon uppstå från detta sjukläger och stärktes mer och mer. En annan pröfning, än mer genomgripande i hennes lif, var det, när hon vid 25 års ålder, under en stormig resa öfver Vättern, fick se sin fader vid en våldsamt krängning af fartyget falla öfver bord och försvinna i djupet. Alla

räddningsförsök voro fåfänga. Han hade visserligen helt kort förut talat med henne om tryggheten af att tillhöra sin Herre och frälsare i lifvet och i döden, så att hon väl visste, att döden för honom var en vinning, men slaget var hårdt, och hon var ensam såsom aldrig förr.

Tidigt märktes hennes anlag för poesi. Redan 1858 erhöll redaktören för tidningen "Budbäraren", pastor Wadström, af henne några sånger till införande i tidningen, hvilka voro ovanligt goda, varmt kristliga och älskliga. Men den unga författarinnan ville vara absolut anonym. Ett författaremärke måste sångerna dock ha, och det blef *L. S.* Föga anade väl någon då, att denna signatur skulle komma att gifva så mycket och så rent guld och så fångsla tusendes hjärtan. Men *L. S.* var ett barn af sin tid: det kraftigt framträdande religiösa lifvet behöfde en tolk, och *L. S.* var värdig en sådan uppgift, visserligen icke ensam utan delvis genom samarbete med andra, såsom t. ex. Oscar Ahnfelt, som satte musik till hennes sånger och upptog dem i sin sångsamling.

Snart kom hon till Stockholm och blef där år 1867 förenad i äktenskap med den bekante nykterhetskämpen C. O. Berg. Förenade i kärlek och gemensamma andliga och litterära intressen, arbetade de båda makarna hand i hand. De redigerade tillsammans tidningen "Arbetarens Vän," och den produktiva sångförfattarinnan utgaf äfven en mängd skrifter för barn och ungdom samt söndagsskoltidningen "Barnens Vän." Äfven redigerade hon i många år den utmärkta julkalendern "*Korsblomman*." Och under tiden utkom

den ena härliga och hjärtevarma sången efter den andra, som spriddes i tusental och sjöngs af de alltjämt tillväxande skarorna i dessa de första väckelsernas dagar. Sångens tid var kommen, och turturdufvans röst hördes i landet.

Ända in i sena ålderdomen har Lina Sandell diktat och sjungit. Just i dess nedgång mattades väl hennes stjärna något, men strax förut hade hon med egen hand, vid en återblick på sitt lif, skrivit följande

Tack.

Jag har så mycket att tacka för,
 Jag har så mycket, som fröjd mig gör,
 Om mycket och god mig smärta,
 O, må jag då ej gå tyst och stum,
 Ej ledna sucken och klagan rum
 Ej gå med sorg i mitte hjerta!

Jag har så mycket att tacka för
 Men aldrig tackar jag, som jag bör
 Thitt lof, mitt tack blir så ringa
 Men må jag stå för din tron en gång
 Bar annorlunda sken du min sång
 Med helgonskaras der bling!

Den 27 juli 1903 var hennes lefnadsdag ändad och hennes ande förlossades. Hon gick att skåda hvad hon här trodde. Genom sina sköna och härliga sånger, detta oskattbara arf, som hon efterlämnat åt kommande släkten, sjunger hon ännu, ehuru hon är död.

“Haf tack för allt, hvad du oss gaf på jorden,
Haf tack för all din sköna poesi!
Haf tack för sången, som oss kär är vorden,
Din ädla sång, med evig ungdom i!
På glädjens dag, när bördan kännas tung,
Den sjungas skall af gammal och af ung.

Så lefver du än kvar ibland den skara,
Som står på resa till Jerusalem.
I med och mot, trots nederlag och fara,
Vi ila hän mot himlens sälla hem.
Där mötas vi en gång i ostörd ro
Uti det land, där fridens skördar gro.

Du visat ungdomen till lifvets källa,
Till Jesuskällan, som ej sinar ut,
Men låter sina himlayågor välla
Igenom världen intill tidens slut.
De unga nalkas därför tyst din grift
Och rista tacksamhetens minnesskrift.”

Den förföljdes sång.

Mitt matta öga kan man blända,
Men solen dock sitt sken ej mist.
Som fånge kan man bort mig sända,
Men frihet segra skall till sist.

Man kan min hand och penna tvinga,
Men föga vinns därmed ändå.
Där Gud hängifna hjärtan klappa
Man skall nog hand och penna få.

Om aldrig mer min tröga tunga
Till varning eller tröst sig rör,
Hvem skall väl denna brist förnimma
Uti den stora tordönskör?

Ej våren lämnar jordens stränder
Med ljus och lif och kraft och klang,
För att man grymt och orättfärdigt
En näktergal till tystnad tvang.

Axel Fredholm.

Bilder från Östern.

AF O. H.

Å ungefär ett års mellantid har utgifvaren af denna kalender stått vid de båda svallande världshafven — i fjol vid den stora västerns haf med dess aningar och framtid, i år vid det gamla österhafvet med dess historia och svunna forntid. Det har haft med sig rätt imponerande känslor och ganska lärorika tankar och reflexioner. Västern med sina möjligheter, sin suckande hednavärld och sina obrutna marker! Östern, därifrån ljuset, kristendomen och civilisationen kommit! Men därigenom får man också ett någorlunda begrepp om, hvilket väldigt land, hvilket land med vida gränser, den amerikanska kontinenten är. Då det är af intresse och betydelse, att vi lära känna detta vårt nya stora hemland, införde vi i förra årets *Hemåt* flera bilder från den yttersta västerns storslagna natur och växtvärld. I år skola vi här meddela några få men karakteristiska fotografier från “yttersta östern” med dess stora städer och historiska platser. Det bör särskildt för våra unga svensk-amerikaner vara af intresse.

Vi skola då genast följas åt till den stora millionstaden New York med dess väldiga byggnader och

Broadway i New York.

myllrande folklif — en skymt af den moderna tiden, affärernas, industriens och penningmaktens gyllene tid. Hvilken stad det blifvit af det gamla New Amsterdam,

som holländarne grundlade där på Manhattan-ön för snart tre hundra år sedan! Vi stiga upp till den 28de våningen af den väldiga Park Row-byggnaden — världens högsta hus — och hafva därifrån en hänförande utsikt öfver den ofantliga staden. På det område, som här utbreder sig för våra blickar, hafva sammanträngt sig nästan lika många människor som hela Sveriges befolkning. Man ser människorna som små dvärgar där nere på gatorna, och därute ligger den stora hamnen med sin mångfald af fartyg, ångbåtar och färjor, sin vackra frihetsstaty och sina väldiga bryggor, som sam-

Park Row-byggnaden i New York.

manbinda New York med Brooklyn. Där nere vid stranden ligger den gamla Castle Garden, där "den svenska näktergalen", Jenny Lind, tjusade amerika-

narne med sin sång, och där vi eller våra fäder som främlingar först landstego på Amerikas jord. Hvilka minnen af fruktan och bäfvan, blandade med glädje och hopp, har icke den platsen med sig för många utaf oss!

Paviljong vid hafvet nära New Haven, Conn.

Och därute ligger den stora Atlantiska oceanen, på hvars brusande böljor vi kommo öfver hit. Några dagar senare sitta vi i den vackra paviljongen vid Seven Rock, nära New Haven, Conn., och blicka ut öfver den drömmande oceanen, bakom hvars mörka djup vi hafva

det gamla Europa och vårt eget fädernesland med dess "många kära bröder." Hvad är det för budskap I fören med eder därifrån, I böljor, som sakta och majestätiskt komma rullande in mot stranden? Sedan segelfartygen *May Flower* från England och *Kalmar Nyckel* från Sverige på 1600-talet nalkades dessa stränder — det ena något längre i norr, det andra längre i söder — huru många suckar, böner och tårar har icke detta haf bevittnat! Med huru många önnma band af sympati och kärlek äro icke de utvandrande skarorna förenade med fäderneslandet och fäderneslandet med dem! Det är sannt hvad skalden säger, att "tusen tankar, tusen drömmar städs vandra på Atlantens strömmar." Må vi icke afslita dessa band eller genom glömska och otacksamhet skada dem! Det är rätt att vi älska vårt nya hemland, men det hindrar ej att vi med vördnad och tacksamhet böra minnas den "jord som oss fostrat har och fäderns aska gömmer." Såsom vi i fjol vid Stilla hafvet sände en hälsning till våra bröder i Kina och Alaska, så sända vi nu en hälsning öfver Atlanten och säga till de återvändande böljorna:

"Hälsa alla kära ställen,
Vännerna kring land och strand;
Glöm ej forsarne och fjällen
I mitt barndomsland."

I de gamla New England-staterna befinner man sig öfver allt på historisk mark. Man vandrar i pilgrimsfädernas fotspår. Man ser deras minnesmärken, förnimmer frukten af deras arbete och känner här och där en fläkt af den puritanska andan. Det var ett gudfruktigt och frihetsälskande folk. Då de icke i det

gamla Europa, som ännu låg fjättradt i hierarki och religionstvång, kunde få dyrka sin Gud efter sin öfvertygelse komma de öfver hit. Och här på den nya världens fält sådde de Guds ords och samvetsfrihetens ädla säde, af hvars rika skördar vi ännu få njuta i såväl

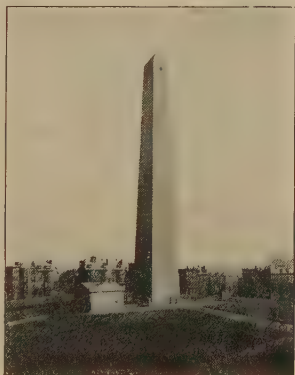

“Old State House” i Boston.

kyrkligt som politiskt hänseende. Här byggde de sina kyrkor här upprättade de sina läroverk, och här planterade de principer, som växt och utvecklat sig i den amerikanska friheten. I Boston står ännu det gamla förvittrade “State House” kvar, från hvilket den

engelska regeringens representanter en tid sökte regera och förtrycka deras efterkommande. Det huset bevaras nu såsom ett gammalt minnesmärke från den tiden. Men ett stycke där bortom på det gamla Bunker Hill höjer sig det väldiga monument, som sedan blifvit upprett där de första frihetshjältarna föllo i kampen mot det engelska förtrycket. Vi stiga upp till toppen af monumentet och hafva därifrån en härlig utsikt öfver stadens olika delar och hamnen, där fordom det världsbekanta "Boston Tea Party" ägde rum. Det monumentet är värdigt den amerikanska nationen. På sin kulle dominerar det öfver staden och näjden däromkring. Och på sitt tysta men storslagna språk talar det om de gamla frihetshjältarnes mod och tapperhet in i döden. De sådde en säd, hvars dyrbara frukter generation efter generation får skörda. Gud vare lof för friheten!

På religiös grund och i frihetens atmosfär har den amerikanska odlingen sedan växt fram och utvecklat sig. Här i Boston och New England-staterna har den haft sitt hufvudsäte. Här ha de store amerikanska skalderna sjungit ut "i slag, som klinga, och i toner raska," hvad som ligger djupast i nationens bröst. Här ha Longfellow, Lowell och Whittier stämt sina harpor, och att deras poesi är så ren, så upphöjd, så

ädel som den är har utan tvifvel sin grund däri, att den växt upp i den puritanska atmosfären och varit uppburen af den från pilgrimsfärderna ärfda vördnaden för Gud och hans ord. Där borta i Cambridge ligger Longfellows gamla hem, där "Hiawathas" och "Evangeline's" författare, den amerikanska ungdomens älsklingsskald, lefde och diktade. Liksom hans vän, vår store Tegnér's sångmö nu "irrar stum, en tröstlös änka blifven, i skog och park omkring hans Östrabo," såsom

Longfellows hem i Cambridge.

Malmström så poetiskt uttrycker sig, så irrar väl Longfellows sångmö omkring här i de gamla vördnadsvärda lundarne . . .

Men vi få icke stanna här. Vi skynda ned till Philadelphia, till "Brödrakärlekens stad," där våra svenskar på 1600-talet bröto mark, och där frihetsklockan ljöd den 4 juli 1776. Det finnes mycket som väcker till patriotism där i den gamla kväkarestaden. Med den lifvade och känslofulle småländingen C. W.

Holm till ciceron begifva vi oss först till det hus, där den svenska flickan Betsy Ross förfärdigade den första amerikanska flaggan — "the birthplace of Old Glory." Det huset står kvar alldeles som det stod på den dagen, då Washington och hans följeslagare voro inne och

godkände det stjärnbeströdda standar, som nu svajar öfver 80 millioner människor och är aktadt och äradt öfverallt i världen. Stolen, där Washington satt, arbetsbordet, där Betsy Ross utbredde "The Red, White and Blue," den antika möbleringen — allt är bevaradt. Med rörelse ga vi omkring i det gamla huset, och då

vi lämna, taga vi det ögonblicksfotografi af husets yttre, som å föregående sida återgifves.

Sedan begifva vi oss till det gamla statshuset — Independence Hall — där den amerikanska frihetsförklaringen undertecknades, och där den gamla frihetsklockan bevaras. Äfven här är allt kvar, såsom det var på nationens födelsedag för 127 år sedan —

bordet där den viktiga handlingen underskrefs, bläckhornet, där de doppade sina pennor, stolarne, där de sutto, allt står där såsom det då stod, och bilderna af de män, som här tecknade sina namn såsom den nya nationens representanter, pryda väggarne. Äfven här var åtminstone en svensk med — John Morton, en ättling af de gamla svenskarne i Delaware, hvilkas åldriga, vördnadsvärda kyrka vi sedan besöka. Men därom ha

vi förut skrifvit. Mycket vore att säga om frihetsförklaringen och den stora, frigörande tanke, som däri uttalas — att Gud skapat alla människor lika — men efter dessa fosterländska ögonblicksfotografier från östern, nationens vagga, skola vi nu blott sjunga:

My country 'tis of thee,
Sweet land of liberty,
Of thee I sing.
Land where my fathers died,
Land of the pilgrims pride,
From every mountain side
Let freedom ring.

Our fathers' God, to thee,
Author of liberty,
To thee we sing.
Long may our Land be bright
With freedom's holy light,
Protect us by thy might
Great God, our King.

Små funderingar.

TVÅ DIKTER AF ANNA M. ROOS.

I.

“**F**a”, sade Lisa lill, “nu ha vi fått en bror,
och han ä fasligt liten, så inte ä han stor.

Och han skriker hela dagen mest och natten också,
Så nog gör han oss besvär — det kan ni förstå!

Och jag vet ju, att han
kommit från himlen,
förstås!
Och jag vet nog också,
hvarför de skickat 'en
till oss.

De ville nog i himlen ej
ha honom kvar!
De tyckte nog däruppe,
att han för bråkig
var!”

II.

Det är afton. Lille Erik uti sängen beder så:

“Gud, bevara alla människor! Ja, och alla djur också!”

Broder John, ren åttaårig, öfverlägsen i logik,

Höjer nu sin röst och yttrar denna dräpande kritik:

“Tänk, om Gud hör Eriks böner och bevarar djur också —

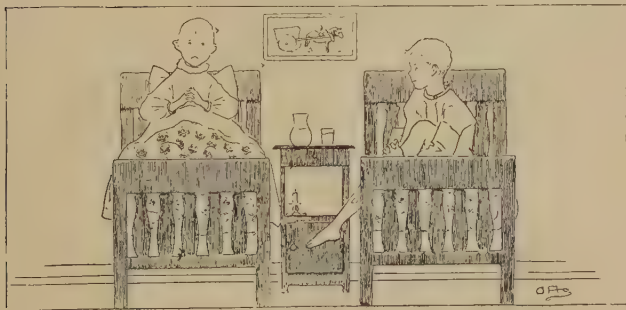
Hur skall då det gå med fisket? Ej ett napp kan Erik få!”

Erik, slagen af logiken, i sin bädd förstummad låg.

Och man såg bekymmer hvälfvas i den lille piltens håg.

Men när nästa afton kommer, lite ändrad är hans bön:

“Gud bevare alla djuren — utom fiskarna i sjön!”

Prins Oscar Bernadotte på missionsresa i Lappland.

TILL följande skildring från Öfre Norrland bifoga vi ofvanstående vackra tafla, som nyligen prydde första sidan af den utmärkta tidskriften *The Christian Herald*. Den gudfruktige prinsen och hans likasinnade maka hafva visat stort nit för det försummade folket i dessa nordliga byggder. Och att hans missionsresor däruppe ej varit utan frukt, det framgår af ett yttrande, som en lapp nyligen fällde i ett samtal med direktör Ernst Bäckman. På tillfrågan om, hur det stode till med nykterheten i Lappland, svarades, att det nu efter "väckelsen" vore mycket bättre än förr. "Hvilken väckelse?" frågade Bäckman. "Den genom prinsen, vet ja," svarade lappen.

Öfre Norrland, dess natur och folk.

AF C. J. LEDIN.

UNDER det sistförflutna året har mycket skrivits om denna del af vårt kära Sverige. Vi hafva dock i dessa skildringar hufvudsakligast sett mörka taflor af den nöd, som dessa trakter hemsöktes af förliden vinter. Många af *Hemåts* yngre och äldre läsare voro med om att lindra denna nöd. Det torde därför intressera eder att höra något om dessa nejder. Som vår vistelse där var kort kunna vi blott lämna några ögonblicksfotografier.

Norrland är mycket stort jämfördt med de öfriga af Sveriges landskap. Den som varit i Gefle eller Sundsvall har visserligen varit i Norrland, men har då icke sett mycket däraf. Med "Öfre Norrland" mena vi Västerbotten och Norrbotten, som hafva ett sammanlagdt invånareantal af 248,591 svenskar, lappar och finnar. De senare bo i Norrbottens lappmarker. Den del af Norrland, där lapparne vinter och sommar ströfva omkring med sina renhjordar, kallas Lappland. I Norr- och Västerbotten äro lappmarkerna ganska vidsträckta.

Sedan man nu med järnväg kan färdas fort, billigt och bekvämt från Stockholm—Narvik hafva dessa nordliga trakter blifvit en eftersökt vallfartsort för turister. Fåfängt torde man ock i hela världen leta efter en mer egendomlig och intressant natur än den man här möter.

Vid en armodets hydda.

Midnattssolen, denna egendomliga företeelse i naturen, ser man, midsommartiden, från en hel mängd bergspetsar häruppe. De bekanta bergshöjderna "Gelivaredundret" och "Avasaksa" äro numera icke de enda bergspetsar, som tilldraga sig turistens uppmärk-

samhet. På *Kirunaåra*, 108 eng. mil norr om polcirkeln, ser man midnattssolen första gången den 25 maj, om det är klart. Fran detta dato är dagen 6 veckor lang med solljus dygnet om. Norrländingarna tala med förtjusning om midnattssolen. I Lulea pekade man på

Ett förmögnare hem i Norrland.

den gyllene tupp, som pryder kyrkspirans spets och sade: "du skulle vara här midsommartiden. Da badar sig tuppen i solljus dygnet om utom 10 minuters tid vid midnatt." I Boden pekade man på den vackra bergkammen vid horisonten. "Där bevittna vi", sade

man, "om sommarnätterna det vackraste skådespel man kan önska se. Solen bokstafligen dansar fram på bergstopparne och leker 'kurra gömma' bakom bergspetsarne, under det att sjön öfversållas af en strålfod som skiftar i alla tänkbara färger." Vid Bondesbyn, Nederkalix, pekade man på en bergklint, kallad "Ragg-dynan." "Förr", sade en troende bonde, "brukade vi gå dit upp för att dansa. Nu gå vi dit och se midnattssolen och hafva bönemöte." Vi voro här en månad för tidigt för att få se solen vid midnatt. Vi hörde dock flera beskrifningar härom. Solen är då hon närmar sig horisonten, icke skarpare, än att man hur länge som helst kan se på den. Vid lägsta punkten stannar hon ett ögonblick och står liksom skälfvande, hvarefter hon börjar höja sig. Åskådaren sade att det går en underlig känslolvåg genom hela ens varelse, och den taffa man ser kan aldrig i minnet förblekna.

Den rika fjällvärlden är en annan egendomlighet häruppe. Långt uppe i norden är icke blott ett och annat fjäll med evig snö på hjässan, utan en lång sammanhängande kedja af fjäll. Missionär J. E. Ågren i Lycksele, Västerbotten, som i tjugu år har verkat bland lapparne, har skrivit ett mycket intressant poem om de olika årstiderna i fjälltrakterna. Vi återgifva här en vers om sommaren:

"Säg, har du sett fjällen i sommarens glöd,
Då purprade skyar med sin färg så röd
Sig spegla i snöfältens yta.
Där ljuset sig bryter på tusende sätt,
På strålande gungbro så lekande lätt
Syns himmel och jord sammanflyta.

Bland de minnen vi äga från vår nordliga färd öfverglänser den tafla vi sågo en solklar afton i början af maj månad på *Kirunavara* alla de andra. Vi gingo upp till en af de många bergstopparne på den järnbana, på hvilken malmen forslas till bergets fot. Malmen tages här ofvanifrån och ned och icke såsom annars i grufvor nedifrån och upp. Kirunavara (fjällripberget) har flera bergstoppar, bland hvilka "Statsrådet" är högst. Ifrån dessa bergstoppar hafva vi en väldig utsikt öfver det härliga Lappland och dess rika fjällvärld. Högst bland fjällen tronar Sveriges högsta fjäll *Kebnekaise*, som är 2.135 meter öfver hafvet. Vi nedtecknade våra intryck i följande strofer:

Hvart blicken far, de höga fjällen stå
Likt frusna vågor tornade vid randen,
Beströdda med den hvita silfversanden,
De bada hjässan uti etern blå.

I nordväst simmar majsol skön och rik
Och strör sitt guld på fjällets vackra krona.
Här ser man ljuset än vid midnatt trona,
Hvar finnes väl en tafla denna lik!

Men uti fjällens prakt Guds ära bor;
Hur härligt är ej, Gud, ditt namn på jorden!
Ack, hvad är jag, att jag ditt barn är vorden?
Min Gud och Fader, hvad din makt är stor!

Man kan utan svårighet läsa och skrifva, ja t. o. m. fotografera vid dagsljus.

Men är sommaren skön med sin midnattssol, så är vintern häruppe mindre skön med sitt långa midnattsmörker. Dock finnes det äfven då ett visst behag i den gnistrande kölden och de rimfrostbeklädda pyramidformiga furorna och fjällgranarna, särskildt då det silf-

verhvitade snötäcket gnistrar som om det vore fullsatt med diamanter, när norrskenet tömmer sina skimrande ljusfloder därpå.

De talrika floderna i Norrland äro ock af Gud dånade för sitt ändamål. Här och där brusar en fors som

Vid en af Norrlands floder.

gifver fart åt timret. Emellan forsarna är floden lugn och stilla. Dessa delar af floden kallas "sel" hvaraf namnen Lycksele, Stensele etc. i Västerbotten bildats. Den största fors vi sågo var Umeforsen vid Lycksele. Den dånade på långt afstånd såsom ett Niagara.

Malmrikedomarne i Norrbotten äro oerhörda. Bland

grufdrifter intager Malmberget vid Gellivare och Kiruna främsta platsen. Sedan järnvägen förenar dessa malmfält med norska och svenska kusten utskeppas årligen härifrån oerhörda massor för att i utlandet förädlas. Malmberget, som nästa år kan fira sitt tjugufemårsjubileum sedan det upptäcktes, är ofantligt rikt. Aktiebolaget Gellivare malmfält beräknas till omkring 175.000 kv.-meter och lämnar vid pass $\frac{1}{2}$ million ton för hvarje meters afsänkning. Kirunabergets malm sträcker sig långt ned under den invid berget befintliga sjön. Malmtillgången uppskattas till 215 millioner ton öfver sjöns nivå. I Loussavara uppskattas malmtillgången till 18 millioner ton. Tänk om företagsamma kapitalister funnos, som ville släppa till sina millioner, så att malmen blefve förädlad i Sverige, hvilka vinster skulle ej Sverige göra. Det skulle säkert betala sig äfven om de skulle taga malmen från England öfver Narvik.

I Lappland bo icke blott lappar. Dessa äro, som vi veta, icke bofasta. Om somrarna ströfva de mot fjäl-
len och om vintrarna komma de med sina renhjordar ned till de bebodda trakterna. Det finnes lagar som bestämma om deras rättigheter. Lappen är treffig och gladlynt i umgänge. Han behåller sina egna seder och har sitt eget språk. I Norrbottens lappmarker tala de dock finska och i Västerbottens lappmarker svenska. De räkna sina anor från hedendomens dagar, men hafva genom kristendomens inflytande lämnat sina hedniska vanor.

Det händer ibland att renhjorden dör ut eller att de sälja den och upphöra med nomadlifvet samt bosätta sig. Det fanns en sådan familj i Jukkasjärvi, som vi hälsade på. De bodde i ett rätt treffigt timmerhus.

Vi hälsade med det lappska hälsningsordet: "burist", "burist" = väl, väl. Vi uraktlåto dock den bland lapparne vanliga seden, att gnugga näsan mot hvarandra när de hälsa. Herr *Prost*, sa heter far i huset, ber oss vänligt sitta ned på en huggpacke, det enda som fans

Lappstuga, där renkött torkas på taket.

att sitta på utom golfvat, som var öfverhöljdt af ren halm. Mor i huset bjuder oss på kaffe, hvilket vi artigt afböja, emedan vi på förhand veta, att de lägga lika mycket salt i kaffet som vi socker. Ofvanpå stugans ryggas är renkött upphängdt till torkning, något som är rätt vanligt häruppe.

Den bofasta befolkningen i Norrbottens lappmarker äro finnar. De bo i små byalag. Dessa små byar äro oftast många mil skilda i ödemarkerna. Boningshusen kallas *kåkar*. Det är små omålade hus uppsatta af skrädda timmerstockar. De hafva ock ladugårdar,

Då renarne spännas för.

där allt annat än trefnad bor. Det är öfverallt eldstad i ladugården. När man kommer från civiliserade trakter, där välmåga bor och där man njuter af alla de förmåner en upphöjd kultur erbjuder, kännes det som om man komme till ett hednaland, när man ser det armod och den förnedring, som råder i dessa obygdar.

Åkerbruket är ganska ringa och där man har jordbruk är det i de flesta fall bolagshemman. Huggning och körning af timmer på vintrarna och timmerflottning på somrarna utgör hufvudnäringen i lappmarkerna. Fiske och jakt äro äfven viktiga näringsgrenar. Mera försigkomna idka äfven boskapsskötsel. De hafva ett slags fjällras, som triffes bra häruppe. De hafva små finska eller norska hästraser och köra alltid så väl på vägar som på åkern med enbet. Hvad vi här sagt om Norrbotten gäller äfven Västerbottens lappmarker. I Västerbotten så kvinnorna all säd och männen bereda jorden.

Att obeskriflig nöd härskade här förliden vinter är visst. Hade icke hjälpen från villiga gifvare genom de goda kommunikationerna kommit de nödlidande till del, hade tusental bland människor och djur lidit hungersdöden. På sommaren äro tusentals af detta stackars folk afskilda från den civiliserade världen af brist på vägar. De måste gå till fots, resa med forsbåtar etc. för att komma till banade vägar, och äfven de senare äro nästan ofarbara. Vi instänmma hjärtligt uti hvad landshöfding Bergström i Luleå skref förliden vår: "Har man funnit skildringarna om nöden upprörande och för vårt anseende såsom civiliserad nation nedsättande, så är detta endast ett bevis för hur litet man brytt sig om att taga reda på, under hvilka förhållanden en ej obetydlig del af vårt folk framläpar sin glädjefattiga och ytterligt torftiga tillvaro. Om nödåret medförde den verkan, att det svenska folket ändtligen finge sina ögon öppnade för hvad det försummat gent emot sina landsmän i yttersta norden, om det kunde förmå oss att söka

godtgöra dessa försummelser genom verksamma åtgärder till spridande af kultur och civilisation bland den härför ingalunda oemottagliga bofasta befolkningen i dessa trakter, till hvars hjärtan nödhjälpsgåfvorna banat öppen väg, skulle dess minne komma att välsignas i långliga tider. I sådana åtgärder ligger den enda garantien emot upprepadet af detta års hårda och bittra erfarenheter.”

Öfre Norrland har visserligen sina obygdar, men den har äfven sina glanspunkter af civilisation och har gifvit Sverige flere store män, såsom P. P. Waldenström, statsminister Boström m. fl. som äro födda häruppe.

På det andliga området är det mycket mörkt bland finnarne i Norrbotten. Det är på sina ställen ända till 84 eng. mil mellan kyrkorna och många hafva säkerligen icke hört annat än Læstadianska predikanter förvrängda framställningar af Guds ord. På trakter där evangelium gjort insteg och där svenska talas är det lika trefligt i Öfre Norrland som i andra evangeliska bygder. Norrländingarne äro ett mycket känsligt och lättrördt folk att predika för. I Näsbyn, Nederkalix, och i Luleå m. fl. platser hade de rätt trefliga missionshus.

Måtte Kristi evangelium liksom sommarens solljus äfven upplysa det härliga Norrlands obygdar, så skall med friden och glädjen det yttre välståndet uppblomstra. Då vi njuta af evangelii rika välsignelser i juletid, låtom oss icke glömma dessa nödens barn, som i höga norden famla i andligt och lekamligt mörker.

Rut, oxplockerskan.

Ruts Bok 2: 11, 12.

Uälsignelse från Jehova, du goda, trogna Rut!
Mig är berättadt, hvad du gjort, jag hört om ditt beslut:
Du utvalt Herren till din Gud; han skall dig aldrig svika;
Han skall dig hjälpa i all nöd och aldrig från dig vika.

Din vedergällning vare stör och rik din nådalön!
Din lott du kastat bland Guds folk i arbete och bön;
Du kommit för att söka skydd inunder Herrens vingar
Och finna frälsning i det namn, som ljuft för själen klingar.

Du gamla Noomi vårdat ömt och varit hennes stöd.
Och här du plockar flitigt ax att skaffa henne bröd.
Välsignelse från Jehova för sådan ädel möda,
Din lyckas morgonrodnad skön skall snart i öster glöda!

O. H.

Rut, axplockerskan.

Helen Keller.

AF LENA SAHLSTRÖM.

ELEN Keller, detta världens kanske märkligaste underbarn, föddes i Tuscum-bia, Alabama, den 27 juni 1880. På såväl faderns som moderns sida härstammade hon från gamla välkända och goda familjer, hvilka till både kropp och själ ägde den hälsa och styrka, som hvarje barn, som födes till denna värld, borde få göra anspråk på såsom sitt heliga och och rättmätiga arf.

Som litet barn var Helen frisk och rörlig, men vid nitton månaders ålder fick hon en sjukdom, hvilken troddes skulle afskära den späda lifstråden, men som till sist vek undan lika hastigt och hemlighetsfullt som den kommit. Det dröjde dock ej länge efter Helens tillfrisknande, förrän föräldrarne till sin obeskrifliga sorg märkte, att deras lilla dotters både hörsel och syn hade försvunnit med sjukdomen. Endast ett ord behöll hon i minnet efter hennes tillfrisknande, och detta var ordet "vatten". Detta förblef ock det enda ord, som hon under de första sex åren af sin tillvaro kunde uttala.

I detta dubbla mörker af blindhet och döfhet fortfor nu hennes lif. Alla ömmare känslor nekade att återuppväckas; icke ens sorg gjorde sig kännbar. Men å andra sidan syntes vrede och själfviskhet slå ut fullvuxna i all sin fasa.

Tillföljd af hennes ödsliga och beklagansvärda ställning var det ej underligt, att föräldrarne sökte uppfylla alla hennes önsknningar, nästan huru orimliga de än voro. Och att på något sätt tvinga henne vare sig till lydnad eller eftergift i något som hälst, föll aldrig någon i tankarne. Allt som gjordes för henne tog hon ock som helt naturligt och som hennes rätt. Hon var dock mycket förståndig och lärde sig snart att gå omkring både inom och utom hus och var alltid förtjust uti att i stallet eller ladugården leka med djuren eller springa med hundarne i parken. De sistnämnda hade dock stor respekt för hennes häftiga lynne.

Vid sex års ålder lärde hon sig en dag, hvad en nyckel dugde till, och vid första tillfälle, då alla andra voro borta, gjorde hon bruk af denna sin nya lärdom genom att låsa in sin mor i skafferiet. Hon har sedan omtalat den elaka tillfredsställelse hon erfor under de *tre timmars tid* hon hade glädjen att ostörd få sitta utanför och känna moderns bultningar på dörren, tills någon kom hem och öppnade. Det var efter detta fula tilltag som föräldrarne beslöto att Helen måste få en lärarinna, som möjligen kunde i någon mån öppna de tillslutna dörrarna till hennes hjärta och förstånd. De skrefvo därför till Perkins Institut för döfva i Boston, och därifrån rekommenderades en lärarinna, fröken Anna M. Sullivan. Fröken S. antog kallelsen, och ge-

nom sin fenomenella framgång har hon gjort sig lika beryktad som hennes begåfvade elev. Hon anlände till Kellers hem den 3 mars 1887, och strax började hon sin "lifsgärning". Fröken Sullivan hade själf genom sjukdom varit nästan totalt blind under många år. Hon var nu nära återställd, ehuru hennes ögon alltid varit svaga. Genom sin egen erfarenhet kunde hon således sympatisera med sin lilla elev. Hon insåg dock strax, att intet kunde göras, förr än Helen hade lärt sig lydnad, och hon föreställde föräldrarne att det enda sätt på hvilket detta kunde ske vore, att hon och Helen finge vara allena för en tid i ett litet hus ej långt därifrån, enär föräldrarne troligen ej kunde uthärda att höra barnets spark och skrik utan att gifva efter för hennes önskningsar. De flyttade dit, och här i detta lilla hus utspelades nu några stormiga tilldragelser, i hvilka fröken S. dock alltid utträdde som segervinnare, ehuru ofta totalt uttröttad af ansträngningarne. Hvarje gång Helen gaf efter och lydde en befallning fick hon någon liten belöning. Efter ett par veckors vistelse i detta lilla hem återvände de till Helens stora glädje tillbaka till föräldrarne.

Redan efter några dagars vistelse i Kellers hem började fröken Sullivan lära Helen att stafva med sina fingrar, och hon lärde sig snart flere ord. Ehuru hon var mycket förtjust öfver sin nya konst, förstod hon ej att det hon stafvade var namn på föremål utan trodde att det var endast ett nytt, ledigare tecken till hvad hon önskade. Till den 31 mars hade hon lärt sig tjuguetta ord, och öfver hvarje ny eröfring kände hon sig så så stolt som en Napoleon efter en vunnen seger. Hon

Photograph by Marshall 1890

Affectionately yours
Helen Keller

blef också för hvarje dag mera lydig och vänlig, dock fick ingen ännu smeka eller kyssa henne undantagandes någon gång hennes moder. En dag hade hon lärt sig stafva "mjölk" och "mugg" men kunde ej få de två orden åtskilda i mening. Fröken S. tog henne då ut till pumpen med sin mugg, och Helen fick hålla den under för att få den fylld med vatten. Då stafvade fröken S. i hennes hand "mugg"; hon fick sedan hålla sin hand under vattnet och lärarinnan stafvade "vatten." Helen stod för en stund orörlig under det att ett uttryck af genomströmmande intelligens spred sig öfver hennes anletsdrag. Nu förstod hon för första gången, att föremål hade *namn*. Hon kastade sig ned på marken och ifrigt begärde att få veta namnet på densamma. Hela vägen tillbaka till huset frågade hon efter namn på allt hon vidrörde och inom kort hade hon lärt sig 30 nya ord, och alla förstod hon. Hon säger sedan om detta: "Jag var aldrig stilla under dessa de första glada dagarne af mitt uppvaknande. Jag hoppade och dansade hvarhelst jag var. Allt jag vidrörde syntes dallra af lif. Det var emedan jag såg allting med den nya, underbara och sköna syn, som hade blifvit mig gifven." Sedan hon hämtat sig efter sitt glädjerus, som fått lif vid pumpen, kom hon ihåg att hon på morgonen i ett anfall af vrede öfver en dockas olydnad hade slagit sönder denna i bitar. Hon skyndade nu upp till sitt rum och försökte att sätta dessa tillsamman, och då det naturligtvis ej kunde låta sig göra, kände hon för första gången i sitt lif *ånger* och *sorg*. Själen, som så länge varit fångslad i sin trånga bur, kände nu sitt fängelse nedbrytas, och de

sargade, ömslagna vingarne kunde fritt få lyfta sig mot de oändliga rymderna. Då hon hade lagt sig på kvällen, kröphon i famnen på fröken S., som dag och natt hade henne hos sig, lade sina armar kring hennes hals och kysste henne. Då lärarinnan omtalade detta, sade hon: "Jag trodde mitt hjärta skulle brista af glädje."

Nu var tanken frigjord; nu var jordmånen redo att besås. Dag för dag, ja, timme efter timme märktes förvånande framsteg. Ej blott namn på föremål utan äfven adjektiv och adverb lärdes, och inom kort började hon sammansätta hela meningar. Att åtskilligt blef till en början uppblandadt är ju ej att undra på. Så t. ex. uttryckte hon sig en gång: "Vinden är mycket blås, och jag är en liten skälfver." (The wind is very blow and I am a little shiver.) Och en annan gång: "Mannen hackade marken med sin gräfva, och hunden hurrade med sin vifta." (The man chopped the ground with his dig and the dog hurrahed with his wag.)

Hon fick nu lära sig läsa upphöjd stil (braille), och begärligt slukade hon den ena boken efter den andra. Skrifkonsten kom därefter, och snart skref hon bref, som skulle varit ovanliga för ett normalt barn. Hennes första bref skref hon tre och en half månad efter den dag hennes lärarinna kom till hennes hem och innan hon fyllt sju år. Det är till hennes kusin och lyder sålunda:

Tuscumbia Alabama June 17. 1887 helen skriva anna georg skall gifva helen äpplen simpson skall skjuta fågel jack skall gifva helen karamel doktor skall gifva mildred medicin mamma skall sy mildred ny klädning .

Detta var skrifvet med blyertspenna och utan alls någon hjälp. Ett år senare skref hon följande bref. De utländska orden hade någon lärt henne flera månader förut, och hon hade allt sedan haft dem i minnet:

Roxbury, Mass. Okt. 17de, 1888.

Mon cher Monsieur Anagnos!

Jag sitter vid fönstret, och den sköna solen skiner på mig. Min lärarinna och jag kommo till kindergarten i går. Där äro tjugosju små barn, och de äro alla blinda. Jag är mycket ledsen emedan de ej kunna se mycket. Någon gång få de riktigt bra ögon? Stackars Edith är blind och döf och stum. Tycker Ni det är synd om Edith och mig? Snart skall jag resa hem till min mamma och min pappa och min dyra och goda och söta lilla syster. Jag hoppes Ni snart kommer till Alabama och hälsar på mig och jag skall låta Er åka i min lilla kärra, och Ni skall tycka om att se mig rida på ryggen af min kära lilla häst. Jag skall taga på mig min vackra mössa och min nya ridklädning. Om solen skiner klart, skall jag taga Er att se Leila och Eva och Bessie. När jag blir tretton år gammal skall jag resa igenom många märkvärdiga och sköna länder. Jag skall klättra upp för de höga bergen i Norge och se mycken is och snö. Jag hoppas jag icke skall falla och skada mitt hufvud. Jag skall hälsa på lilla Lord Fauntleroy i England, och han blir glad att visa mig sitt storslagna och åldriga slott. Och vi skola springa med hjortarne och mata hararne och fånga ekorrar. Jag skall ej vara rädd för Fauntleroys stora hund, Dougal. Jag hoppas Fauntleroy tar mig att se en mycket snäll drottning. När jag reser till Frankrike skall jag tala franska. En liten fransk gosse skall säga: *Parlez-vous Francais?* och jag skall säga: *Oui, monsieur, vous avez un joli chapeau. Donnez moi un baiser.* Jag hoppas Ni vill resa med mig att se Jungfrun af Athen. Hon är mycket älsklig och jag skall tala grekiska till henne. Jag skall säga: *se agapo* och *pos echete*, och jag tror hon svarar: *kalos*, och då skall jag säga: *chaere*. När Ni kommer, skall jag säga: *Kale emera*, och när Ni reser

hem, skall jag säga: *Kale nykta*. Nu är jag för trött att skriva mer. *Je vous aime*. Au revoir.

Från Er älskade lilla vän
Helen A. Keller.

Hennes minne var nästan fullkomligt; hennes känsel- och luktsinnen voro fina. Mossa, blommor, jord, träd, löf, ja nästan allt både utom och inom hus igenkände hon på lukten. Hon reste omkring mycket med sin lärarinna, som beskref för henne allt som pågick omkring dem samt de scenerier som passerades. Hon togs med till parker, museer, menagerier och konstsamlingar, och i allt tog hon det lifligaste intresse. År 1893, då hon var tretton år gammal, besökte hon utställningen i Chicago i sällskap med fröken Sullivan och dr. Alexander Graham Bell. Hon fick särskild tillåtelse att vidröra alla föremål, som kunde vara af intresse för henne, men det visades snart att hon var intresserad i allt från den minsta diamant till det största maskineri. Hvad som tog hennes beundran mest i anspråk var dock de franska bronsprydnaderna. Taflor syntes vara nästan det enda, hvars skönhet hon ej kunde känna sig till; dock är hon nu bekant med alla stora mästares konststycken och beskriver dem i lifliga ordalag. Statyer tar hon i beskådning genom att klättra upp på en trappstege och fara lätt med sina händer öfver de sköna formerna. Då hon första gången kände Venus' anletsdrag, nästan grät hon af hänförelse.

Hon förnimmer röstens ljud genom att lägga sina fingrar på läpparne och strupen af den som talar eller sjunger. Då hon första gången hörde miss Terry sjunga, påstod hon att hon aldrig hört en så rik och vacker röst.

På konserter njuter hon mycket af de vibrationer eller ljudvågor, som slå emot hennes bröst och fylla hela hennes varelse med harmoni.

Vid tio års ålder fick hon sin första lektion i att tala med munnen, och här som i allt annat gjorde hon stora framsteg. Uttal och röst äro ej ännu riktigt naturliga, men hon är ju ännu ung och sträfvar efter fullkomlighet äfven uti detta.

Alla vanliga skolännen lärde hon otroligt fort. Litteratur, särskildt poesi, historia och språk, äro hennes älsklingsämnen. Matematik var för henne, isynnerhet de första åren, högst motbjudande, dock öfvervann hon sin motvilja. Hon skref härom till en vän: "Jag inser nu hvilket godt och nyttigt studium det är. Det hjälper mig att tänka klart och logiskt och stärker mina själsförmögenheter på många vis."

Redan vid sexton års ålder tog hon examen i alla ämnen för inträde i Radcliff. Hon är nu i college-afdelningen och hennes framsteg följas och beundras af hela den civiliserade världen. Doktorer, lärare, poeter, redaktörer, litteratörer, statsmän, presidenter — alla äro intresserade i hennes märkvärdiga utveckling och anse det som en ära så väl som ett nöje att få lära känna henne. Mark Twain påstår, att hon och Napoleon äro de två mest intressanta personligheterna i det 19de århundradet. Hon talar engelska, franska, tyska, latin och grekiska och är förtrogen med dess rika litteratur. Med alla de vetenskaper, som studeras i en college är hon bekant och visar ett så klart begrepp som någon, som kan både se och höra. Hon känner till länders och tiders olika arkitektur och egenskaper så väl som dess

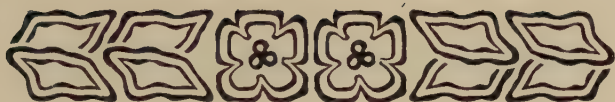
*"Statyer tar hon i beskådning genom att fara lätt med sina
händer öfver de sköna formerna."*

historia. Hon längtar att efter avslutade studier få resa till Europa och där göra närmare bekantskap med dess historiska platser, dess tempel och ruiner, dess konstsamlingar och dess sköna och härliga natur.

Litteratur är, som sagdt, hennes älsklingsstudium, och hon ämnar äfven egna sitt lif däråt. Allt hon skrifver, rim eller prosa, är poetiskt. Hon beskriver solnedgången, månljus, storm på hafvet, fågelkvitter, blomornas fägring, morgonrodnadens skiftningar, vårens grönska eller höstens guld så troget som trots någon med alla sina sinnen i behåll. En bedröfvad min eller ett gladt uttryck ser hon med sina fingrar nästan lika hastigt som andra med ett ögonkast. Hon känner också mycket lätt den sinnesstämning, i hvilken en närstående person befinner sig.

För henne är Gud god, all världen skön, och människor finnas till blott för att älskas. Allt hon kan göra till hjälp för sina medlidande söker hon ifrigt att utföra. Hon tackar Gud för hans godhet, och hennes lifs mål är att genom sitt framtidsarbete sprida glädje och ljus till andra, som äro i samma dystra mörker hvaruti hon en gång befann sig.

Solljus — Julljus — Evighetsljus.

FÖR HEMÅT AF BETTY.

OLLJUST var det på den klara, tidiga morgontimmen, någonting sammanfördt af guld och purpur, ty i det strålade ljuset af den uppgående solen inväfde morgonrodnaden sina röda, flammande trådar. Klockan var bara half tre på Juni-morgonen, när en ung man i sportdräkt med van hand ledde ut sin lydiga, blanka stålhest genom en gårdsport i staden och sedan lätt svingade sig upp för att med svindlande fart styra kursen utåt landsbygden. Det unga, friska ansiktet strålade af hälsa och lifsglädje, ty hela världen var skön i dag, och hela världen log mot honom. Han skulle lämna stadslif, kontorsluft och konstlade ovanor bakom sig, och andas fritt och fullt i den rena, ljufva landtluften — inandas de djupa skogarnes härliga doft af Linnea, kåda och nyvuxna gran-skott och fylla sina lungor med frisk, stärkande bergluft under några veckors tid. Men det mål, som låg ljusast och färgrikast framför honom, var det, att han efter ett par dagars cyklande skulle nå sin ljufva blåögda Stellas

hem och fästa den gyllene trohetssymbolen på hennes lilla fina hand.

Ja, hans lifsperspektiv var ett af de ljusaste, som har öppnat sig för ett efter lyckan törstande människobarn. Hans trolofvade var en betagande vacker och intelligent ung dam, och därtill, ifall det är mig till-låtet att blanda in ett dylikt prosaiskt element i denna brännpunkt af poesiens poesi, med ett vackert arf att vänta. Och i dagarne hade han blifvit erbjuden en anställning, som till fullo skulle sätta honom i stånd att när som helst sätta fötter under eget bord och bjuda sin älskade på ett hem och ett hemlif, fullt motsvarande de pretentioner en dam med fina vanor hade att fordra.

Och han själf, full af hälsa, lifskraft och sjudande verksamhetslust, kände sig mäktig att själf skapa sig ett öde — en framtid, lik utsikten i fjärran, där stolta höjder trappformigt reste sig öfver hvarandra till dess den högsta — den som har morgonrodnadens guld och purpur på sin snöskimrande hjässa, höjde sig öfver dem alla. — Ja, det var ett rikt solljus, som nu låg öfver hans lif, och han kände hur det värmdes hans unga blod och satte det i svallning.

* * *

Brudskaran, den i galadräkt klädda, följde det unga brudparet till järnvägsstationen. De nygifta skulle anträda sin bröllopsresa till södra Europa i det angenäma medvetandet att icke behöfva knussla, utan kunde tillåta sig att se allt hvad kontinenten ägde sevärdt. De skulle i dess storstäder se det kulturella lifvet i dess rastlösa framåtrusande, bland de gamla borgruinerna på den fagra Rhens stränder drömma sig

tillbaka till förgångna tider och i Paris höra världens hjärta slå. De skulle bestiga alperna och hänföras af denna majestätiska fjällvärlds under, samt i Rom beskåda de vemodiga resterna från dettas storhetstid.

Ja, det var solljus — ett solljus, som låg varmt och lifvande öfver den unge mannens öppna ansikte och speglade sig i hans bruds vackra blå ögon, i hvars djup dock en vemodets skugga fäst sig.

Hvarför?

Ja, hvarför måste solljuset alltid föra skugga med sig?

När hösten kom med kortare dagar och kalla skurar, kom från sin bröllopsresa i söderns varmare länder en lifstrött, sorgbruten man — och ensam . . .

Och då var solen nedgången . . .

* * *

Julkvällens skymning öfvergick till mörker. I ett tarfligt möbleradt rum utåt gatan lät gaslågan, som vred sig och flämtade utanför fönstret, allt derinne otydligt och obestämdt framträda, och i denna dunkla belysning sågs en ensam man, skrumpen och hopsjunken, sitta i en armstol och käppen och kryckan där bredvid visade att han var en stackars krympling.

Orörlig satt han i halfmörkret och såg utåt gatan — en smal gata med ett ödsligt, öfvergifvet tycke, mest bebyggd med små mörka, åldriga envåningshus, där inga klara skyltfönster skimrade i ljus och julståt. Det var just inte något julväder, sådant man tycker om att tänka sig till julen, ingen snö och ingen frost. Endast en tjock, kall dimma sökte kläda julen i hvitt och gömma bort allt det trista grå, och igenom dess

halft genomskinliga väf syntes de få fotvandrare, som gingo gatan uppför eller nedåt lika oformliga, rörliga skuggor. Men efter hand skingrades dimman, och en ensam stjärna satt vid kanten af en isärrifven sky och såg matt och dufven ut.

Mannen i stolen såg upp och mötte hennes nästan otydliga sken och i hans öga tycktes en lifstrött andes slocknande lifslåga flämta. Han tyckte att den matta stjärnan speglade hans egen blick.

Här var ingenting jullikt, hvarken gatan eller rummet eller — mannens inre. Men så öppnades på vid gafvel en dörr till ett inre rum och ett klart, starkt ljussken strömmade in i rummet och liksom omslöt den hopsjunkna gestalten i ländstolen med stråliga armar. En mjuk kvinnohand lade sig på hans axel och en öm, mild röst sade halfhögt:

“Kaffet väntar inne i salen, Einar. Kom nu in och se på julljusen!”

Julljusen —ja . . .

“Tack, Margareta . . . jag skall väl komma . . .”

Han reste sig mödosamt och stapplade med hjälp af krycka och käpp in i det ljusa, julprydda rummet. Hvad här var ljust och gladt! Julbrasan brann i den stora massiva kakelugnen, en liten gran strålade i ljus, och ljus brann i den enkla taklampan, i de höga malmstakarne på buffeen och i armstaken på julbordet.

Han satt i soffan och såg på ljusen, medan hans syster gick ut i köket och hällde det kokheta kaffet i den lilla blanka nickelkannan. Hvad hon sträfvade, den älskande kvinnan, för att jaga bort någon skugga från hans sköflade lif! Men från detta lif hade allt

solljus flytt och inga julljus eller tända granar — eller strålarne från en uppoffrande kvinnas ögon — en systers, som lefde blott för honom, kunde skingra dessa skuggor. Alla försök att sprida glädje öfver ett sådant lif strandade mot minnena från ett ljusare fordom.

Han tycktes se på ljusen, men under tiden såg han i minnets fjärrglas blott henne, som gick bort innan hon hunnit sprida ljus och trefnad i henmet; — henne, som vid en glänsande fest i en af söderns städer, upphettad af dans, rusade ut på en balkong i sin luftiga baldräkt och afkylde sitt heta blod i nattluften, så att hon ådrog sig sjukdom och dog.

Han tänkte sedan på sin egen bana. Hur tidigt stäcktes den icke genom hans iråkade sjuklighet, en svårartad gikt, som gjorde honom till krympling, oförmögen att sköta sin befattning och försatte honom, den ännu unga karlen med sina mångsidiga förmågor, i en sådan ställning, att han numera skulle bero af andras mellanhand. Nu fick han tillbringa sin jul i fullkomlig öfverksamhet och lefde på en liten pension jämte sin systers sparpänning. Han tänkte på allt detta tills julljusen miste sin glans och skuggor omgäfvade honom från alla sidor.

“Det är som om julljusen brunne klarare än andra ljus,” anmärkte systemen med uppryckande glädtighet, när hon lyfte det lilla bordet med kaffebrickan fram för soffan, där den tyste, frånvarande grubblaren satt, och så lade hon sin hand så där mjukt på hans axel igen.

“Så — tycker du det, syster min?” svarade han och for med sin giktvridna hand smekande ömt öfver

hennes. Han tyckte om att ha henne nära sig och lyssna till det lugnande, rogifvande tonfallet i hennes röst. Det var hans enda lifsglädje numera, och han hade gärna delat hennes ljusa lifsåskådning — om han kunnat.

“Ja”, svarade hon, “de ha en så underbart rik och hög betydelse för mig. De tala ett så härligt språk.”

Han log skeptiskt, men vemodigt.

“Jag bara ser dem, men kan ej höra att de säga något,” förklarade han.

“O, de ha mycket att säga — de äro så värtaliga i sin ljusa stumhet!” sade hon med hänförelse. Hon sade ej mera, men hon syntes vänta att han skulle framställa en fråga.

“Hvad säga de dig då?” log han; då log äfven hon.

“Å jo,” sade hon, “ljusen i granen säga så här: ‘Statt upp, var ljus, ty ditt ljus kommer och Herrens härlighet går upp öfver dig!’ Ljuset i armstaken säger: ‘Din sol skall icke mer nedgå och din måne icke taga af, ty Herren skall vara ditt eviga ljus, och dina sorgedagar skola hafva en ände...’”

Hon citerade detta med djup betoning och såg forskande på honom.

“Fortsätt,” sade han och böjde tankfull sitt hufvud.

Och hon fortsatte: Ljusen i kronan säga: ‘Ty i dag är eder född frälsaren, som är Kristus, Herren i Davids stad’ — och så alla med en röst: ‘Ära vare Gud i höjden, frid på jorden, till människorna Guds välbehag...’

Han drack tigande sitt kaffe. Men under tiden vibrerade återljudet af julljusens röster i hans inre . . .

Och Gud sade : Varde ljus ! — och det vardt ljus . . .

Och hvilans stund kom, och Margareta släckte det ena julljuset efter det andra. Men *ett* ljus släckte hon icke — *det*, som, nyss tändt, brann så klart och värmande i den vanföre mannens inre — det ljus, som Gud i kväll fått tända . . .

* * *

Åren hade skridit fram och sjukdomen med dem. Infallen och tård låg den ledbrutne mannen på det läger, hvarifrån han aldrig mera skulle uppstå. Men ljuset, solljuset, julljuset brann ännu och lyste i hans ögon, fastän skuggor, djupa och mörka, stundom skymde däröfver, ty han låg nu och pröfvade sitt lif — allt hvad han verkat — i ett ljus, skarpare än de andra — i evighetsljus och mycket fick i detta ljus en förändrad gestalt. Mycket, som varit stort, blef litet, men mycket, som varit litet, blef stort, och mycket, som syntts vara af vikt, upplöste sig i försvinnande dunster.

Han hade sått en säd, mödats och svettats i hopp och längtan att få bärga en gyllene skörd — och så blef den tistlar och törnen. Han hade planterat en rosengård, och trodde att rosornas doft alltid skulle förblifva, men storm och störtregn kom oväntadt och sköflade hans rosengård och hans lif förlorade sin färg, då rosorna förlorade sin. Det lifsmål han satt för sig, det som lyste så ljust lockande och eggade honom till öfvermänsklig ansträngning, det var ju blott en förvilande hägring och han blef en lifstrött, vingbruten

stackare . . . Men när evighetens ljus föll däröfver — huru betydelselöst och barnsligt var ej allt detta “farande efter vind”! Å andra sidan såg han sitt lif, sedan det stora ljuset blifvit tändt i hans själ. Han såg på det nya lifsmål, som han sedan satt upp för sig, det, att med sin kända skriftställaretalang kämpa för ljusets seger öfver mörkret och andligt skeppsbrutnes räddning ur djupet, och han hade lyckats i mycket. Men ack — när evighetsljuset föll däröfver, hur mycket själfviskt, hur mycken egen ära hade ej inmängt sig däri . . .

Och hans hjärta ville krympa ihop af ångest och själavånda . . .

Men evighetsljuset icke endast fordrade — det ville äfven gifva, och det föll så rikt, så fullt och lisande öfver några af bibelns löften — löften, som hörde honom till:

“Om vi vandra i ljuset, såsom han är ljuset, så hafva vi gemenskap inbördes, och Jesu Kristi, Guds sons blod renar oss af all synd.”

“Jag är världens ljus. Den som följer mig, han skall icke vandra i mörkret, utan han skall hafva lifvets ljus.”

“Syster — läs högt för mig!” bad han flämtande.

Och hon läste: “— och mörker var på djupet och Guds ande sväfvade öfver vattnet. Och Gud sade: Varde ljus, och det vardt ljus.”

“Ja,” afbröt han henne: “Gud sade: Varde ljus, och det vardt ljus . . .” och en hel flod af ljus bredde sig öfver hans infallna anletsdrag.

Och så gick han in i det eviga ljuset.

Pontius Pilatus.

I palatsets salar ljusa,
Där kaskader sakta brusa,
Söderns aftonfläktar susa —
Pontius Pilatus går.
Furstlig glans han aktar föga,
Demod blickar ur hans öga,
Och i furstesalar höga
Ingen ro hans ande får.

Jagad utaf dystra tankar,
Af och an han städse vankar
Som ett fartyg utan ankar,
Som en träl på glädje tom.
Mörka andar honom kvälja,
Åt förtviflan honom sälja,

*Triumferande de tälja
Hvarje ögonblick hans dom.*

*Äck, han ser i vakna drömmar
Jesus, som vid slagen ömmar,
Ser, hur från hans panna strömmar
Blodet under törnekrans. —
Intet kan nu honom lifva,
Gärna allt han ville gifva,
Endast kvitt han kunde blifva
Denna blick i tåreglans.*

*Ingen frid till honom länder,
Han förgäfves saken vänder:
— Jag har tvagit mina händer,
Ingen kan mig klaga an.
Judarna sig sammanslutit,
Nazareerns blod de gjutit,
De den rene ha förskjutit —
Jag är en oskyldig man.*

*Dock kan han ej synen glömma,
Hur han än sig söker gömma,*

I hans inre strängar ömma
Ljuda jämt i denna ton:
— Frukta för judars skara
Fegt du låtit rätten fara —
Nu som brottsling du skall svara
För en högre domartron. —

Denna röst han icke jäfvar,
Domen öfver honom sväfvar,
Vid hvar steg hans hjärta bäfvar,
All hans glädje är nu slut.
Samvetsagg hans dödsdom präntar
Hvarje gång, när dörren gläntar,
Vedergällaren han väntar,
Som skall föra domen ut.

Efter A. Munch af N. H.

Ruiner.

Berättelse för "Hemåt" af Erik D—lm.

I.

DET är längesedan, mycket längesedan nu, men ännu lefver Tolabos dystra herregods i friskt minne hos folket. Om vintern vid flammande brasa, om sommaren på nyslagen äng, hos kolaren vid milan och i skjutskärnan på den dammiga landsvägen — öfverallt berättas dig den ensliga, öfvergifna gårdens historia. Själf hörde jag den en mörk höstnatt ute i barrskogen ej långt från huset. Jag satt hos den gamle åttioårige kolaren, som så gärna berättade om gångna tider; han kunde berätta som ingen annan, och jag lyssnade med ifrigt klappande hjärta, och hvarje gång jag sedan vandrat omkring bland ruinerna, har jag tänkt på den berättelse jag hört.

Nu börjar den gamla stenbyggnaden förfalla; vägen, som leder fram till den, är igenvuxen, så att man måste tränga sig fram bland hagtorn och törnen, den en gång så ståtliga ekparken har länge vuxit vildt utan ans och vård, gamla torkade grenar och halffallna träd

ligga tvärs öfver de med trampgräs öfversållade gångarna, löfverket är så tätt att en ständig, dyster skymning råder. Huset ser ut som skulle det när som helst kunna störta samman till en stenhög, murbruket har fallit af, och de kantiga stenarna tyckas här och där ligga lösa i murarna, ekarna sträcka sina knotiga grenar genom sönderslagna rutor in i rummen. Unken och kall är luften därinne, äfven den svagaste hviskning gifver ett hemskt, ihåligt eko i väggarna; då man går därinne, har man en omedelbar förnimmelse af att outsägliga lidanden ha haft sitt tillhåll där. Man ryser och känner, som vore det svårt att andas, man längtar ut i det fria igen bort från denna öfvergifna borg.

Men huru oändligt skönt måste det icke ha varit här en gång, då parken sköttes och springbrunnarna porlade, då esomoftast genom de välansade alleerna ståtliga herrevagnar körde upp till gården. Man kan göra sig en matt föreställning därom, då man från ett af de öfre fönstren betraktar omgifningen. Det går en bäfvan genom ens väsen då man ser ut öfver denna storslagna natur, som äfven nu vid undergångens rand trotsar all beskrifning.

Den, som sist bodde på Tolabo gård, var en gammal hvithårig jude vid namn Samuel. Han kom, då den gamle godsherrn höll på att dö, och med sin hustru Rebecka lefde han efter dennes död många år på gården. Han lät genast allting förfalla och vårdade sig endast om ett litet stycke af köksträdgården och om själfva huset. Med folket i trakten umgingos de båda makarna ej, aldrig såg man dem i kyrkan eller på någon offentlig plats. Samuel var tystlåten, och så

var hans hustru, endast med möda talade de folkets tungomål, och sällan tycktes de för öfrigt ha något att säga hvarandra.

Det gick mycket underligt tal om de båda gamla, som läto naturen växa igen rundt omkring och hvarken skördade eller bergade in. Men ingen visste något, och ingen fick veta något. De skötte rummen, som ännu stodo möblerade såsom förr, och lefde af det lilla köksträdgården afkastade. Hvarifrån de kommit, och hvarför de skulle bo på den öde gården, det var något, om hvilket man endast kunde gissa.

Omsider dog dock den gamle Samuel och hans hustru; endast några få dagar öfverlefde Rebecka honom. Främmande personer kommo efter deras död och togo hand om huset. Allt som var utaf värde förslades bort, jorden lades till den stora kronoskog, som på tvänne sidor omgäfvo gården, huset lämnades öde, och sedan dess har ingen mänsklig varelse haft sin bostad där. Det är nu ruiner från en gångens tid. — Men huru det nu var, lyckades folket på något sätt gissa sig till hvad som händt inom dess väggar, hvad det var, som satte en sådan hemsk prägel öfver den gamla öfvergifna gården.

II.

Utmed en af de ståtligaste gatorna i den rika handelsstaden Amsterdam lag ett dyrbart och storslaget palats, i hvilket en af stadens rikaste affärsmän, juden Seier, bodde. Det vittnade både utom och inom om ofantlig rikedom och lyx, och hvarenda en af Amsterdams invånare afundades juden Seier hans rikedom och lycka.

Herr Seier var en begåfvad affärsman med ett godmodigt och vänligt utseende. Han tålde nästan hvad som helst och aldrig hörde man honom vara bitter och elak mot någon. Han hade lyckats slipa af bra mycket af det, som eljest är betecknande för en jude, så att den, som icke visste det, knappast kunde tro, att han var af judarnas hop. Men en fullblodig jude var han åtminstone i ett — han bar på ett outsläckligt hat till Jesus, som ock kallas judarnas Messias.

Hans hustru var en liten, oansenlig kvinna, som han tagit för hennes pänningars skull. Hon hade utom sin ganska stora förmögenhet äfven skänkt honom tvänne älskliga barn, mörklagda flickor, hvilka utgjorde sin faders stolthet. De liknade i fråga om begåfning sin fader, i fråga om blygsamhet och dygd sin moder. Judit, som var sex år äldre än sin syster, påminde till utseendet om modern, Ester däremot tydligt om fadern.

Judit var sexton år gammal, då hon en dag kom att gå förbi en protestantisk kyrka. En önskan att få veta något om de kristnas religion grep henne, och utan att vidare tänka sig för gick hon in och satte sig i en bänk. Hvad hon hörde gjorde, att hon till en början fattades af en vild afsky för de kristna, som framställde sådana beskyllningar mot hennes folk. Men så småningom började hon tänka efter och undra, om icke någon sanning kunde ligga i hvad som sades. Hon hörde flera språk upprepas, hvilka hon igenkände från profeternas böcker. Hemkommen smög hon sig upp på sitt rum och började med ett sällsamt intresse studera sitt folks heliga skrifter.

Efter denna dag besökte hon, så ofta hon hade tillfälle, den kristna kyrkan, och skaffade sig äfven de kristnas heliga bok, bibeln. Sakta gick ljuset upp för hennes själ, den af hennes folk dödade och under århundraden förbannade Jesus var Messias, profetierna hade på honom gått i uppfyllelse. En outhärlig smärta fick makt öfver henne, då hon förstod, hvad hennes folk gjort med sin Messias, och hon fick ingen ro, förrän hon anfötrött sina tankar åt den predikant, genom hvars tal hon först väckts upp. Då han fann henne öfvertygad om sanningen i de kristnas tro samt villig att bekänna Jesu namn, föreslog han, att hon skulle låta döpa sig.

Samma dag blef hon emellertid vid hemkomsten inkallad till sin fader. Hon fann honom med den bibel, hon köpt, i handen. — Då hon lämnade hemmet hade hon glömt att lägga ned den.

— Judit —, sade han med järnhård stämma, — är detta din bok?

— Ja — svarade flickan sakta.

Den stolte judens läppar darrade; han hade hoppats, att han på något sätt misstagit sig. De svarta ögonen blixtrade som skarpa diamanter.

— Säg, Judit — fortsatte han, — det är för att få förbanna de kristna du läst den?

Flickan stod tyst ett ögonblick. Skulle hon använda faderns vrede genom att svara ja eller öppet säga, hvad hon tänkte? Endast ett kort ögonblick dröjde svaret.

— Nej — sade hon, — jag har läst den därför att vårt folk handlat orättfärdigt, då det på korset

upphängt den, som af Gud var oss sänd till upprättelse och frälsning.

— Gå, affälling, — utropade fadern, — kom aldrig mera för mitt ansikte.

Den unga flickan störtade gråtande emot honom, men han stötte bort henne.

— Gå, affälling, följ den förbannade i förbannelsen. Du har ingen fader mer, ingen moder, ingen syster mer — du är ej mitt barn längre, gå!

Judit dröjde ett ögonblick, men då fadern ännu en gång upprepade sitt 'gå', gick hon med vacklande steg ut ur rummet och bort från hemmet.

Hvarken moderns förtviflan eller systemens bittra tårar kunde blidka fadern, han var obeveklig, och familjen fick icke mera höra talas om sin äldsta flicka. Fadern förbjöd alla att nämna hennes namn, han önskade, att till och med minnet af den affälliga flickan skulle utplånas.

Det började sägas efter den dagen, att juden Seier ej längre var samma framgångsrika köpman, och att hans namn blef af mindre värde, att här hans lifsgärning började förvandlas till ruiner.

III.

Åren gingo. Den lilla oansenliga kvinna, som blifvit herr Seiers följeslagarinna, krympte allt mer och mer tillsammans på grund af sorg och enslighet, slutligen lades hon ned på sjukbädden och, djupt begråten af Ester, dog hon efter någon tids sjukdom.

Fadern hade under årens lopp blifvit alltmera hård och sluten; sällan sysselsatte han sig med sitt barn,

och lämnad ensam tänkte Ester så mycket mera på sin förlorade syster. Hon grubblade ständigt öfver, huru det skulle blifva henne möjligt att återfinna Judit. Så beslöt hon att i all hemlighet uppsöka den kyrka, till hvilken systemen gått, i hopp om att möjligen finna henne där eller åtminstone få några underrättelser om henne. Gång efter annan gick hon dit utan att våga dröja för att tala vid predikanten; men det han förkunnade grep henne, och hon var, äfven hon, snart öfvertygad om sitt folks synd. Med bäfvan upptäckte hon detta, ty hon visste, att hon skulle få dela sin systers öde.

Den hårde och misstänksamme fadern hade emellertid följt henne på hennes vandringar till den kristna kyrkan och i sitt sinne lofvat sig själf, att hans enda barn aldrig skulle blifva någon kristen. Han sade ingenting till Ester utan handlade och ordnade allt så väl, att hon icke alls hade en aning om hans mening, förrän han hade henne helt i sitt våld.

Det väckte icke litet uppseende bland de många köpmännen i Amsterdam, då juden Seier sålde sina stora handelsmagasiner och mångmastade skepp utan att ens se särdeles mycket på, om han vann eller förlorade. Endast det stora palatslika boningshuset behöll han; där satte han en af sina trogna underlydande, att han skulle vårda det. Själf reste han med sitt barn till främmande land, och ingen hörde efter den dagen i Amsterdam talas om juden Seier och hans dotter Ester.

Ett icke mindre uppseende väckte det i bygden då Tolabos gamla adelsgoods såldes till en främling, som med sitt barn och några tjänare genast flyttade

dit. Ingen visste, hvilka de voro och hvarför de valde sitt hem i denna undangömda skogstrakt. Det sattes en förvaltare öfver gården, och tjänare blefvo anställda. Till en början syntes ingen skillnad mot det som förr varit.

Den nye godsherrn gjorde sig snart känd såsom en sträng och obillig man, hvilken var svår att göra till lags. Han tycktes alltid helst vilja vara för sig själf. Dyster och sluten vandrade han omkring i husets olika våningar alldeles såsom den, hvilken ensam bär på en tung hemlighet. Han var hård och hjärtlös mot sina underlydande, kall och fränstötande äfven mot sitt eget barn. Det främmande språk han talade, lät i folkets öron argt och besynnerligt. Man betraktade honom med misstänksamhet och tänkte på hans ovanliga utseende och på hans dotter. Snart började sällsamma gissningar och historier göra sin rond i stugorna, och det vidskepliga folket kände en viss bäfvan för godsherrn på Tolabo.

Dottern såg man sällan. Hon tycktes ständigt vara upptagen inomhus, och då hon någon gång vandrade omkring i parken för att hämta svalka och hvila, var alltid hennes fader i närheten. Öfver hennes mörkhyade ansikte hvilade ett skimmer af mildhet och vänlighet, hvilket gjorde henne älskad af folket, i all synnerhet sedan man började inse, att hon var så godt som fånge. Ännu den dag, som i dag är, säga de, som nattetid gått förbi huset, att de sett henne stå däruppe i ett af öfre våningens fönster och långtansfullt blicka upp mot det tända stjärnehvalfvet, men ingen är rädd för den synen, den är i folktron ett godt tecken.

Det blef ett hårdt lif för Ester på den ensliga gården. Fadern yppade snart, hvad han visste och sade henne öppet, hvarför han lämnat sin hembygd. Han begynte att ständigt plåga henne med att förbanna Jesus, förbanna Judit och alla kristna. En ond ande tycktes hafva tagit väldet i hans hjärta, alltsedan han förbannat och utstött sin äldsta dotter, och i den dystra ensamheten här gjorde denna ande honom fullkomligt som en rasande. Han använde alla upptänkliga sätt för att plåga sig själf och sitt barn; det sades, att om natten vandrade han af och an på sitt rum vridande händerna i förtviflan, under det dottern låg snyftande och olycklig på sitt läger.

Efter några års förlopp återstod af den unga vackra flickan endast en skugga, och slutligen greps hon af en dödlig sjukdom, som sakta men säkert förde henne till grafven. Hon tillbrakte den sista tiden af sitt lif ensam på sina rum. Man såg henne långa timmar stå vid något fönster och se ut, det låg i hennes blick och ansikte en djup längtan efter frihet och lycka, men de mer och mer bleknande dragen vittnade tydligt om, att hon icke fann, hvad hon längtade efter.

Mot slutet af hennes sjukdom kom en främmande kvinna till godset för att vårda henne. Det sades, att från den dagen den gamle godsherrn blef än mörkare i hågen, än mera häftig och känslolös. Han liknade en man, som efter att länge ha spelat med hopp om att vinna, slutligen dock förlorar spelet. Han fann ingen ro om dagen och ingen sömn under natten. Man hörde honom gång efter annan utgjuta sin bitterhet och vrede än öfver dottern och än öfver den, som skötte

henne, men båda mottogo hans hårdhet med stilla, undergifvet lugn. Den onde anden rasade i honom, och lifvet på Tolabo blef så outsägligt dystert.

Men på den sjuka Ester gjorde den främmande kvinnan ett godt intryck. Hon blef lugnare och fridfullare. De voro ständigt tillsamman och de, som sågo dem, då de voro ensamma med hvarandra, sade, att de ofta under smekningar och kyssar slöto hvarandra innerligt i famn. Betraktade man dem närmare blef man nästan förundrad öfver likheten mellan dem och kunde knappast tänka sig annat än att de i verkligheten voro systrar. Ingen vågade dock fråga, och därför fick ingen heller veta det.

En tid såg det nästan ut som om Ester skulle tillfriskna, så förmånligt inverkade umgänget med hennes nya vän; men så skulle det dock ej gå. En morgon, då man kom in i de båda flickornas rum, fann man dem båda döda. Ester låg i sin säng med händerna sammanknäppta öfver bröstet och de milda dragen färgade af dödens blekhet. Bredvid sängen med hufvudet lutadt som till bön låg sköterskan, äfven hon död. Det kunde icke märkas några spår efter våld, deras fridfulla anletsdrag buro inga vittnesbörd om någon döds-kamp. De liknade sofvande, och ingen kunde fatta, huru döden hade kommit. Det hviskades visserligen något i all tysthet, och man såg med mörka hotfulla blickar på den dystre godsherrn, men ingen sade något högt.

Länge lefde ej juden Seier efter de båda flickornas död. Han höll sig mestadels instängd på sitt rum eller vandrade med bössan omkring i de tjocka, susande

furuskogarna. Dock sköt han aldrig något villebråd, man vet knappast, om han på dessa vandringar lossat ett enda skott. Några dagar innan hans död kom Samuel till gården — de tycktes vara bekanta sedan gammalt, och folk talade om, att Samuel hade att aflägga räkenskaper för godsherrn. Huruvida han hann att göra det, vet man ej, men han var det, som lade igen den gamle juden Seiers ögon och styrde med hans jordafärd.

IV.

Sådan lefver historien om Tolabos herregods bland folket. Så berättas den för främlingen, som förirrat sig in i skogarna och på den igenvuxna vägen letar sig fram till de multnande ruinerna. Det är något dunkelt och otydligt i den, något, som man själf får förklara, och den lämnar en i många tankar. Det är något hemskt att tänka på den rike juden Seier, hvars lif gick till ruin för Jesu skull, hvars hela lyckoätt gick under för den i judars ögon falske Messias.

Är den sann, historien om Tolabos siste godsherre? — Hvad vet jag! — Endast att verkligen juden Seier från Amsterdam flyttat till Tolabo, och att hans graf ännu kan skådas på socknens kyrkogård.

Nu susar det sagolikt i den majestätiska furuskogen, vild breder sig grönskan ut öfver den gamla gården, och täta resa sig ekarna med sina knotiga grenar mot höjden. Jag har ibland tänkt, da jag varit där, att det ser ut som om naturen under ett tacke af grönskande lif ville gömma den dystra sängen om Tolabos ruiner.

Undret.

En gammaljudisk legend.

AF SOPHIE ELKAN.

ÄR finns en stad i Österlandet, hvars flesta invånare äro judar. Där äro basarerna stängda om lördagarne, där finnas flere synagogor än moskeer och en mångfald af gamla kyrkogårdar med halfförvittrade stenar, på hvilka stå hebreiska inskrifter, och under hvilka slumra i Herranom många af Israels gamle vise män.

En af dessa kyrkogårdar är så gammal, och så många människor ligga begrafna där, den ena generationen öfver den andra, att de stenar som en gång rests öfver de understa lagren nu knappt höja sig upp ur den torra, sönderspruckna marken. Dessa stenar trängas med andra minnesvårdar, som ännu, fastän lutande och fallfärdiga, stå helt ofvan jord, och mellan dessa hemska stenar, som likt spöken lyfta sig upp ur jorden, och dessa andra, som stå färdiga att sjunka ned i den, växer ej minsta blomma eller strå, och denna begravningsplats är förfärande i sin steniga ödslighet.

Om denna kyrkogård berättas det sedan urminnes tider, att hvarje gång en af stadens helige män aflidit och där blifvit begrafven, faller det på aftonen af hans begrafningsdag ett ljus ned från himlen på hans graf och lyser där natten igenom, medan andra nybegrafnas sista hviloställen förblifva i djupaste mörker.

En gång bodde i denna stad tvänne judiske män i samma hus. Mannen, som bodde på nedre botten af huset, var mycket fattig, mannen, som bodde en trappa högre upp, var mäktig rik. Den fattige mannen hade dock ej varit så fattig, om han ej under hela sitt lif delat med sig af hvad han ägde åt mera nödstälda likar, och den rike mannen hade ej varit så rik, om han ej förvärfvat sig sin rikedom på andras bekostnad medels ocker, utpressningar och på allsköns andra dåliga och orättfärdiga sätt.

Den fattige mannen var mycket from och gaf ej allenast allmoser, utan ålade sig också de svåraste arbeten och försakelser för att bispringa sin nästa. Han vakade hos de svårt sjuka, han hjälpte till att begrafva de döde, han besökte de blinde och läste för dem ur bibeln och talmud. Och denne fattige man hade en hustru, som gärna led försakelse och nöd, därför att hon älskade sin fromme make och var lycklig öfver att han lefde efter sin Guds vilja och befallningar.

Däremot var den rike mannens hustru, som också var en from kvinna, högst olycklig öfver sin mans lefverne. Ty hennes make var hård och obarmhertig mot de fattige och elända. Han hade lättfärdiga, slösande seder, var glömsk af alla utaf religionen föreskrifna plikter och satte aldrig sin fot i Herrans tempel.

Så hände en dag något högst besynnerligt i detta hus.

Det var en brännande het middag och den fattige mannen kom blek och skälfvande hem till sin hustru, som mötte honom på tröskeln.

— Min hustru, sade han, jag har haft nog af mödor och försakelser, af lidanden och umbäranden, af fattigdom och brist.

— Nog? frågade hon. Hvad menar du?

Han såg sig omkring i bostaden, som om han aldrig förut sett dess torftighet. Han såg på sina kläder, som om han aldrig förr märkt, hur trasig och smutsig hans kaftan var, han såg på sina nakna fötter, han lät sin magra, högra hand glida igenom sitt tofviga skägg och han sade åter:

— Jag har haft nog. Jag har i öfver fyrti år utan klagan och med undergifvenhet uppfyllt en from israelits mödosamma plikter. Jag har delat mitt bröd med den fattige och själf svultit. Jag har arbetat för andra och själf lidit nöd. Jag har i allt varit barmhärtig och gifvit Gud äran. Min hvilotid har jag tillbragt med böner och fasta i synagogan. Men nu har jag haft nog. Denna ständiga själofförnekelse kan jag ej längre uthärda.

— Jag förstår icke. Jag känner ej igen dig, hviskade hans hustru.

— Förstår du då inte, enfaldiga kvinna, att tvifvel och ånger gripit mig? Jag frågar mig, hvarför skall just jag alltid lasta på min rygg de tyngsta bördorna, hvarför skall just jag alltid rödja undan stenar för mina medmänniskor, som intet göra för mig? Också jag vill

vara klädd i dyrbara sidendräkter, öfversållade af juveler. Också jag vill sitta vid ett yppigt bord och dricka eldigt vin, som skall smaka mig dubbelt skönt, därför att jag så länge tömt försakelsens bägare.

Han reste sig upp och hans ögon brunno med en dyster glöd.

— Och först och främst vill jag gå upp till vår granne och fråga honom, hvad jag skall göra för att bli rik som han. Jag vill i allt taga honom till mönster.

Hans hustru ropade honom vid namn, men han hörde henne ej. Han hade redan gått ut genom dörren och vändt sig mot trappan för att uppför denna nå till den rike mannens bostad. Men under det han gick uppför trappan, låg hans fromma hustru på knä med sammanknäppta händer och framstammade med darrande läppar en bön till Gud, att han skulle rädda hennes man från synd och brott.

I samma stund, som detta samtal ägde rum i den fattige mannens bostad på nedre botten, satt den rike mannen bredvid sin hustru på den med mjuka mattor höljda divanen uppe på det platta taket under ett tält af dyrbara sidendukar, uppspändt för att mildra solstrålarnas brännande hetta. Och medan det ständigt rinnande vattnet plaskade i den stora marmoreisternen, på hvars kant stodo krukor med doftande färgrika blommor, talade den rike mannen med sin hustru.

— Jag är trött på allt detta, sade hans och pekade på den yppiga rikedom, som öfverallt omgaf dem.

Hans hustru såg upp i hans ansikte. Det var högtidligt och allvarligt, som hon aldrig sett det förr. Ett saligt hopp kom hennes hjärta att bulta.

— Hvad menar du? stammade hon.

— Jag menar, att jag gripits af ånger och kval, svarade han stilla. Jag menar, att jag plötsligen börjat inse, att det sätt, hvarpå jag använder mitt lif och mina rikedomar, är ovärdigt. Det sätt, hvarpå jag förvärfvat mina rikedomar, har varit ovärdigt också det. Jag har blott tänkt på egen framgång och ej på andras nöd, blott på min egen njutning och ej på andras sorger, blott på mitt eget lugn och ej på andras oro, blott på min egen fördel och ej på andras rätt. Och nu har jag plötsligen gripits af samvetskval öfver mitt eländiga och brottsliga lif. Jag vill ej längre vara utstött ur församlingen. Jag vill skänka mina ägodelar till barmhärtighetsverk, och först och främst vill jag begifva mig till vår fattige granne och bedja honom lära mig att blifva from och god som han. Jag vill dela hans mödor och vakor. Jag vill i allt ändra mitt lefverne.

Han stod några ögonblick försänkt i bön.

Så tryckte han en kyss på sin hustrus panna och gick öfver det med kostbara stenar inlagda golfvet förbi cisternen, hvars rinnande vatten plaskade med silfverklang mot den hårda marmorn. Den röda praktfulla sidenkaftanen, kantad med dyrbart pälsverk, lyste, och juvelerna i hans mössa strålade i middagssolens glans, där han gick fram.

Och nu hände det besynnerliga, att i samma ögonblick, som den fattige mannen satte sin fot på första trappsteget för att gå upp till sin rike granne och af honom bedja om råd och hjälp att bli rik som han, gick den rike mannen ner på trappan för att hos sin fattige granne bedja om råd att bli from som han,

*I samma ögonblick, som
de igenkänd hvarandra,
träffades båda af en osyn-
lig hand och nedfölla
döda.*

Och midt på trappan möttes de båda männen.

Så upptagna hade de varit af sina tankar, att ingendera af dem först märkte, hvem det

var, som spärrade vägen för honom. Och det underbara händelse, att i samma ögonblick, som de igenkände hvarandra, träffades båda af en osynlig hand och nedfölla döda.

De båda männen hade blifvit begrafna på den gamla kyrkogården, hvarom legenden talar. Men medan den fattige mannen, som stod i högt anseende för lärdom och fromhet, hade förts till grafven af hela församlingen med dess föreståndare och äldste, hade den rike mannen, som låg under församlingens bann, i anledning af sin gudlösa vandel, i all tysthet blifvit nedgräfd i en aflägsen vrå af den stora kyrkogården.

Det var nu begravningsdagens afton, och alla stadens invånare strömmade till kyrkogården för att se undret på den fromme mannens graf. Dit kommo fattiga och elända, som han hulpit, män, kvinnor och barn i stora hopar, men dit strömmade också skriftlärde och vise, och främst bland dem syntes församlingens gamle, vördade rabbi, som nyss besökt de båda fromma änkorna för att till dem tala tröstens ord. Den gamle rabbin hade funnit den fattige mannens hustru i den djupaste förtviflan, som kom henne att för rabbin omtala den sinnesstämning, i hvilken hennes make dött, och han hade till sin häpnad hört den rike mannens hustru förtälja om det sista, sköna samtal, hon haft med sin man.

Också var den gamle rabbin försänkt i djupa, grubblande tankar, då han, stödd på sin unge sons arm, gick med de andra ut till kyrkogården för att åse undret.

Hans ögon voro skumma af ålder, och han frågade :

— Ser du ljuset öfver den fromme mannens graf, min son?

Sonen vid hans sida svarade :

— Jag ser det ej ännu, min fader.

— Kan du ej ännu se ljuset öfver den fromme mannens graf? frågade gubben åter.

— Jag ser grafven, svarade sonen sakta.

Efter en stund frågade rabbin ännu en gång, ty hans ålder hade gjort hans hörsel tung.

— Hvad är det folket ropar, min son?

— Det ropar, att den fromme mannens graf är sänkt i djupt mörker, men att långt borta på kyrkogården, där den rike mannen, hans granne, i dag blifvit nedsänkt, strålar en lysande eldkrona.

— Äfven jag ser den, sade rabbinen stilla och slöt ögonen. Och med sin inre syn såg han, att Gud låtit dessa båda män dö för att inskräpa, att ingen ånger är för sen, och att intet hjärtats lönligaste affall från dygd och rättfärdighet af Gud lämnas ostraffadt.

Men folket omkring den mörka grafkullen började gripas af angestfull oro, den tysta kyrkogården började genljuda af larmande och kvidande frågor: "Hvarför visar undret orätt? Hvad menar den Allvise Guden, som också är den Rättvise? Rabbi, rabbi, tala till oss! Säg oss, hvad betyder detta?"

Och den gamle rabbin med det långa, hvita skägget nedhängande på bröstet sträckte sina båda händer mot himlen. Och de sago honom alla i det himmelska skenet från den ensamma grafkullen. Och de hörde honom alla, då han med förunderligt kraftig stämma upprepade inför de församlade skriftens ord:

"Om en syndare omvänder sig från sin synd och gör det rätt och rättvist är, så skall han lefva och icke dö. Men om den rättfärdige vänder sig från sin rätt-

färdighet och öfverlämnar sig åt syndarens orätt och illgärningar, så skall han dö, icke lefva.”

Så öfvertygande voro den gamle rabbins röst och hållning, att de alla förstodo, att han visste mera om dessa båda män, än han ville säga. Och djupt gripna af stundens och ställets höga allvar nedföllo de alla inför Herren och ropade med en mun: “Lofvad vare Gud, den sanne domaren!”

Nyårshön.

Gamla årets dag nu mot afton lider.

Bleknad sljærna dämpande strålar sprider.
Vi med bäsvan slå för de nya lider. —
Herre blif när oss!

Blott hos dig är hvila och tröst att finna,
blott hos dig vi styrka och glädje vinna,
du förblir, hur stunderna än försvinna,
evigt densamme.

Tag oss, du, vid handen och led och för oss,
lasla, oförfärad, trogna gör oss,
mäktigt med din kraft och din sanning rör oss. —
Vi på dig trösta.

Sist oss gif, o Herre, all, löst ur tvången,
trölad ande hälsar den dag uppgången,
som uti den eviga, nya sången
byter all suckan!

Ida Granqvist.

Skog-Olle och Johan i vedboden.

AF ANDREW JOHNSON.

KOG-OLLES föräldrar voro torpare under godset och mycket fattiga. Så länge fadern lefde och sträfvade bittida och sent gick det någorlunda, men sedan han dog blef fattigdomen skriande.

Ofta måste barnen gå till hvila utan kvällsvard, och gråtande somnade de omsider på sina små hårda bäddar. Längre sedan de somnat kunde man höra deras djupa snyftningar. Ännu hade de dock en moder och en koja, som var deras. Men tecken började visa sig, att de stackars barnen snart skulle få förlora allt de ägde i världen. Efter ett långvarigt lidande lades modern ned i en svår sjukdom, delvis förorsakad af arbete och omsorg om barnen, hvilken inom kort ändade hennes lif. Utom barnen var det icke många som sörjde henne. De klagade mer öfver att barnen skulle blifva dem till tunga. Sådan var tidens känsla.

Icke långt därefter blefvo barnen sända ut på "rote", det ena hit, det andra dit. Enligt denna hjärtlösa förordning fingo de stanna endast några dagar eller på sin höjd någon vecka på hvarje plats, och sedan måste de gå till närmaste hus, oftast bärande under armen ett litet knyte, där de hade hela sin rikedom innesluten. Kunde de arbeta så voro de i viss mening små slafvar. Med skolgång blef det på den tiden som det kunde, men i vissa hem erhöilo de synnerligen dåliga läxor i moral. Men svårast af allt, de rönte sällan någon kärlek. Och Skog-Olle var intet undantag. I hemmet hade hans uppfostran helt försummats, och emedan han ansågs för "mindre vetande", brydde sig ingen därom sedan han kommit ut "på socknen". Eljest var han icke dummare än han kunnat lära sig att läsa. Men han växte upp i stor okunnighet, kunde icke läsa en rad eller skrifva ett ord.

Om några år kom han till en änka på godset, för hvilken han skulle göra dagsverke framme på herrgårdens. Då han första morgonen skulle sättas till arbete, blef han befalld att köra ett par oxar. "Dä kan ja inte", sade han. "Hvad skall du då göra här, din stora bängel?" röt inspektorn oeh tillade: "Kan du hugga ved?" Skog-Olle mumlade något, somliga sade att det var en hotelse, andra att det var ett nekande svar på frågan. Emellertid blef han sänd till vedboden, där han skulle blifva Johan behjälplig i hans arbete.

* * *

Johan var litet mer begåfvad än Skog-Olle, men hans lifshistoria var sorgligare. På grund af synd föd-

des han till en mycket kall och kärlekslös värld. I fattighuset sag han först dagens ljus. Till och med hans moder betraktade honom kallt och kärlekslöst. Hennes hjärta ständes snart om, men icke de öfrigas. På grund af att han allmänt räknades för att vara dum, trodde väl ingen, att de kalla blickar, som mötte honom och de förargliga ord, som han städse fick höra, skulle beröra honom. Men han såg och kände det mer än någon trodde. Hvad han led i sin enfaldiga själ, den stackars Johan, då han måste gå ur stuga och i stuga med sin lilla påse på ryggen, bedjande om bröd! En ömmande blick, ett vänligt ord eller en liten kärlekshandling var någonting så sällsynt för honom att han aldrig glömde det. En dag kom han till en bondgård nästan oförmögen att gå. Hans fötter voro mycket smutsiga och blödande. Den goda bondhustrun lagade först i ordning en god måltid, och han åt med sådan aptit, att hon icke kunde hålla sina tårar tillbaka. Sedan tvättade hon hans fötter med varmt vatten och smorde dem med tjock grädde, ett botemedel som ofta användes på landet. Den handlingen tillika med några andra följde honom såsom tindrande stjärnor genom hela hans lif.

På grund af försummad uppfostan var han icke många dagar i skolan, och de få dagar han var där, lärde han icke mycket. Först vid aderton års ålder fick han nattvardslof, sedan han med möda stapplat sig igenom Luthers lilla katekes. Den enda fråga han dessutom måste lära sig var denna: "Huru skola vi bereda oss till vår första nattvardsgång?" Men han var icke oåtkomlig för heliga intryck. När han vid altarrunden

böjde knä, och kyrkoherden räckte honom brödet och vinet, var hans hjärta mycket upprördt. Och emedan han lärt sig en och annan psalmvers utantill, kunde han deltaga, då de sjöngo :

“O Jesus, än de dina
Du vill omkring dig se,
Och af din bittra pina
En salig frukt dem ge.
Dem in i döden älskar du,
Och i din Faders rike
Vill undfå dem ännu.”

Den stunden var för honom mycket helig.

Men de varma intrycken utplånades mer eller mindre, och han glömde liksom många andra det heliga löftet, åtminstone en tid. Han drogs med i ungdomslivets hvirflar och var i fara att gå under, då ett par händelser väckte honom ur den vilda berusningen. En dag bröt han af ena benet, och nästan samtidigt dog hans moder. Så olycklig han då kände sig! Så länge hon lefde, hade han från kölden i världen fått komma in till henne och af hennes kärlek blifvit värmd och vederkvickt. Nu hade elden på hennes hård slocknat, hennes hjärta kallnat i döden. Och han kände sig underbart ensam. En dag, då skuggorna från det förflutna lägrade sig omkring honom och framtiden låg hopplös för hans blick, hörde han liksom en röst säga: “*Du har dock en Gud.*” Det ingaf honom åter hopp. Från den dagen började han att gå och höra Guds ord, och icke långt därefter föll han ett segerbyte vid Jesu fötter.

Så snart drängarne och dagsverkarne på godset fingo reda därpå, blef han mer än förr föremål för deras

löje och förakt. Han fick icke ens äta sin middag ibland dem, utan måste göra det i någon undangömd vrå. Der i ensamhet bad han dock ofta för dem, och hans böner och enkla vittnesbörd voro icke förgäfves.

* . *

I vedboden hade Johan lagat i ordning en böneplats, ett bönealtare. Vid en kubb böjde han knä och bad hvarje morgon innan han började sitt arbete. Det samma skulle han göra, då Skog-Olle kom för att blifva hans kamrat. "Ja' har en kubb här", sade han, "där ja' brukar bedja innan ja' börjar". För Skog-Olle var det någonting främmande, och han förklarade, att han icke kunde bedja, emedan han icke kunde läsa. "Kryp ned bredvid mej, så ska' ja' bedja för dej, och se'n kan du säga: Käre Gud, fräls mej." Och den nya vedhuggaren måste böja sina knän, emedan Johan var herre i vedboden. Och det dröjde icke länge förr än Skog-Olle bad sin lilla bön af hjärtat och blef bönhörd. Äfven hade han lärt sig sjunga sången:

"Ack saliga hem hos vår Gud,
Där den lefvande älf rinner fram,
Där de frälsta i skinande skrud
Böja knä för det slaktade lamm."

Den morgonen, då Skog-Olle berättade att han fått frid med Gud, kände Johan ingen gräns för sin glädje. Hade någon sett eller hört dem, så hade han kunnat tro, att de förlorat äfven det mått af förstånd de haft, så utom sig af fröjd voro de.

Omkring ett år senare kände Skog-Olle sig en dag rätt illamående, hvarför han bad inspektorn att få gå hem.

På uppmaning att komma igen så snart han blifvit frisk, svarade han: "Ja' kommer aldrig hit mer. Ja' får snart gå hem till Gud." Och på vägen hem sjöng han: "Ack snart är jag hemma hos Gud." Han var sjuk blott en vecka. Hvarje kväll kom hans vän Johan för att uppmuntra honom. "Kommer inte Johan snart?" sade han en kväll. "Klockan åtta får ja' gå hem till Jesus", tillade han, "och ja' vill så gärna tala med honom innan ja' går". I vanlig tid kom Johan, och då han såg, att hans vän snart skulle lämna, läste han: "Bergen skola väl vika och högarna falla, men min nåd skall icke vika ifrån dig och mitt fridsförbund skall icke förfalla, säger Herren, din förbarmare." "Tack käre Jesus, min frälsare", hviskade Skog-Olle, "på detta löfte — detta löfte — får jag — jag gå — gå — hem — hem". Ordet hem dog på hans läppar. Johan gick hem sent den kvällen, men glad öfver att hans väns slut var så ljufligt. Men så ensam och öfvergifven han kände sig, och halfhögt bad han: "Herre Jesus, låt mig snart få följa honom efter."

Skog-Olle hade icke lefvat förgäfvets. Visserligen hade hans kamrater förlöjligat honom, och i all synnerhet sedan han blef en kristen, men i djupet af sina hjärtan hade de högaktadt honom allt sedan. Det blef uppenbart på hans begrafningsdag. Nästan hela godsets arbetarepersonal samlades för att följa honom till grafven. Sällan hade de sett ett sådant liktåg förr. Äfven hade en sångkör infunnit sig, och när den sjöng hans sång: "Ack saliga hem hos vår Gud", greps skaran af en sällsynt stämning. Ett ymnigt tåreregn föll vid grafven och många vände hem med hjärtan fulla af bön.

Från den dagen längtade Johan allt mer från världens oro och strid till hvilan och sällheten hos Gud. Det var såsom om hans mission vore slut. Han behöfde icke heller vänta länge. Omkring fyra månader senare insjuknade han i häftig feber, som snart ändade hans lif. Öfver hans sista stund kastade sig klara och värmande strålar från en annan värld. Några troende vänner voro hos honom i hans sista stunder. "*Jag ser honom*", sade han, sträckande sina händer uppåt. Det var slutet. Hans ögon lades samman, ett leende bredde sig öfver hans anlete och hans händer blefvo liggande i kors öfver bröstet. Hans törnevandring var slut, och han hade gått dit han så innerligt längtat och hvarom han på sitt enfaldiga vis så gärna och ofta talat.

Begrafningen var i all sin enkelhet mycket storartad och högtidlig. I den stora processionen deltog icke blott godsets folk, utan äfven många andra. Icke så få af dem hade genom Johans vittnesbörd blifvit omvända. Prästen, som litet kände till, huru en enfaldig människas lif i rättfärdighet och kärlek är fruktbarande, var nästan utom sig af förundran. Sångkören var åter med och sjöng, men denna gång Davids 126 psalm: "De som med tårar så skola med glädje skörda, skola med glädje skörda, med glädje skörda." Stunden var utomordentligt öfvervældigande. Den natten fälldes flera tårar och uppsändes flera böner än någonsin förr på godset och i nejden däromkring. Sommaren därpå restes ett litet träkors på hans graf med inskrift: "Det i världen dåraktiga och oädla har Gud utvalt."

Evighetstörst.

Har du sett, huru hjorten trängtar
Törstande under dagen lång?
Har du kändt hur anden längtar
Efter lefvande vattusprång?
Världens brunnar ej kunna här
Tillfredsställa en själs begär.
Nej, de äro blott usla brunnar,
Intet vatten det finnes där!

Anden, barn utaf evigheten,
Sprungen fram på den högstes bud
Mättas ej af förgängligheten,
Måste finna sin ro i Gud.
Säll är den, som i ungdomstid
Funnit källan att hvila vid,
Funnit Jesus den gode herden
Och fått smaka hans rena frid!

Mäta.

